Verbatim records

XIII Riigikogu, VII Istungjärk, Täiskogu korraline istung

Wednesday, 17.01.2018, 14:00

Edited

14:00 Istungi rakendamine
1. 14:03 Asjaõigusseaduse rakendamise seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (tehnovõrgu talumise tasu muutmine) eelnõu (405 SE) kolmas lugemine
2. 14:09 Sotsiaalhoolekande seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (558 SE) esimene lugemine
3. 15:32 Laevade ballastvee ja selle setete kontrolli ning käitlemise 2004. aasta rahvusvahelise konventsiooniga ühinemise seaduse eelnõu (557 SE) esimene lugemine
4. 15:55 Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel väljaõppe- ja nõustamismissioonil Afganistanis" muutmine" eelnõu (564 OE) esimene lugemine

14:00 Istungi rakendamine

14:01 Esimees Eiki Nestor
Austatud Riigikogu! Alustame kolmapäevast istungit. Eelnõude ja arupärimiste üleandmine. Andres Herkel, palun!

14:01 Andres Herkel
Austatud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Vabaerakonna kaheksa liiget esitavad arupärimise siseministrile. Mul on seda üle andes niisugune tunne, mille võõrapärane nimetus on *déjà vu* ja mis tähendab tunnet, et sa oled samasuguses olukorras juba olnud. Nimelt, arupärimine puudutab maade täiendavat väljaostmist idapiiril. Kunagi me küsisime selle kohta siseminister Pevkuri käest. On olnud väga palju vaidlusi maaomanikega. Ma saan aru, et need protsessid on praegu enam-vähem edukalt seljataga. Nüüd on aga üllatuslikult olnud juttu sellest, et uuesti tuleb läbirääkimisi alustada, sellepärast et 10 meetri laiune piirivöönd on liiga kitsas. Sellest tulenevalt on meil terve rida küsimusi Siseministeeriumi tegevuse planeerimise kohta. Kuidas on selgunud see alles nüüd, kolme aasta möödudes? Kuidas ikkagi saab asetada inimesed uuesti sellisesse läbirääkimiste olukorda? Kui suurt koormust riigile – nii rahalist kui ka halduskoormust – see kaasa toob? Ja nii edasi. Aitäh!

14:02 Esimees Eiki Nestor
Olen vastu võtnud ühe arupärimise, kodu- ja töökorra seaduse alusel saadame selle edasi. Kohaloleku kontroll, palun!
Kohaloleku kontroll
Täiskogul on kohal 86 Riigikogu liiget ja 15 ei ole.

---

1. 14:03 Asjaõigusseaduse rakendamise seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (tehnovõrgu talumise tasu muutmine) eelnõu (405 SE) kolmas lugemine

14:04 Esimees Eiki Nestor
Läheme kolmapäevase päevakorra juurde. Kõigepealt Vabariigi Valitsuse algatatud asjaõigusseaduse rakendamise seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (tehnovõrgu talumise tasu muutmine)

eelnõu 405 kolmas lugemine. Avan läbirääkimised. Külliki Kübarsepp Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel, palun!

14:04 Külliki Kübarsepp

Head rahvasaadikud! Kui me teisel lugemisel seda eelnõu menetlesime, siis ma andsin teada, et Vabaerakonna fraktsioon ei olnud tolleks hetkeks oma seisukohta kujundanud. Tänaseks me oleme seda teinud. Me oleme fraktsiooniga võtnud seisukoha, et me ei toeta seda eelnõu, sest paraku on endiselt teadmata pikaajalisem mõju, mis selle seaduse vastuvõtmisega kaasneb. Meie kohtusüsteem on niigi üle koormatud ja ei ole hea, kui me seda koormust veelgi suurendame. Teiseks, selle talumistasu võimaliku suuruse määramise suund on õige, kuid see tasu ei ole praeguses turuolukorras kindlasti piisav. Eelnõu kohaselt jääb õiglane tasu määramata ja seetõttu me ei poolda selle vastuvõtmist. Aitäh!

14:05 Esimees Eiki Nestor

Valdo Randpere Reformierakonna fraktsiooni nimel, palun!

14:05 Valdo Randpere

Lugupeetud kolleegid! Hea eesistuja! Nagu ma komisjoni ettekandjana juba teisel lugemisel ütlesin, ega selle eelnõu puhul ei ole võimalik öelda, et nüüd on kõik väga selgelt ja hästi lahendatud ja et me nüüd teame, mis tulevikus juhtuma hakkab. Samal ajal pole praegune situatsioon, kus Riigikohus on valitseva olukorra tunnistanud põhiseadusvastaseks, samuti hea. Erinevalt Vabaerakonna fraktsioonist, kes, nagu ma aru sain, on kujundanud ühise seisukoha, et nad on eelnõu vastu, meie fraktsioonis sellist ühtset seisukohta ei ole. Seda eelkõige sellepärast, et ega meil endil ka polnud ei selle eelnõu menetlemise käigus ega ka viimase viie aasta jooksul ühtegi väga head ettepanekut olukorra lahendamiseks.
Elus on päris tihti niimoodi, et saab teha õigeid asju ja saab teha asju õigesti. Väga harva saab teha õigeid asju õigesti. Aga kui on vaja valida, siis tuleks minu arvates teha õigeid asju. Mina hääletan selle eelnõu poolt. Ma arvan, et selle seaduseks muutmine on õige asi. Kui see tõesti resulteerub selleks, et tekib tohutu hulk kohtuvaidlusi maaomanike ja tehnovõrkude omanike vahel, siis on meil vähemalt millestki lähtuda ja meil on olemas praktika. Sel juhul on lihtsam tagada hea õigusloome mingi muu asja baasil kui lihtsalt sisetunde baasil. Praegu ma arvan, et parem on selline seadus kui mitte mingit regulatsiooni. Aitäh!

14:07 Esimees Eiki Nestor

Rohkem läbirääkimiste soovi ei ole. Sulen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi lõpphääletus.
Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud asjaõigusseaduse rakendamise seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (tehnovõrgu talumise tasu muutmine) eelnõu 405. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Poolt hääletas 66 Riigikogu liiget, vastu 8, erapooletuid oli 5. Eelnõu 405 on seadusena vastu võetud.

---

2. 14:09 Sotsiaalhoolekande seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (558 SE) esimene lugemine

14:09 Esimees Eiki Nestor

Vabariigi Valitsuse algatatud sotsiaalhoolekande seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu 558 esimene lugemine. Algatajapoolne ettekandja tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski, palun!

14:09 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Austatud istungi juhataja! Austatud Riigikogu! Mul on hea meel teile tutvustada sotsiaalhoolekande seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu 558. Eelnõu eesmärk on luua noortegarantii tugisüsteem. Teatavasti on Eestis noorte töötuse määr ligi kaks korda suurem kui

keskmine töötuse määr ning viimasel ajal on see vaatamata üldisele heale tööturu seisule hoopis suurenema hakanud. 2017. aasta kolme esimese kvartali keskmisena oli noorte töötuse määr 14,1%, samas üldine töötuse määr oli umbes 6%. Noorte mittetöötamisel ja mitteõppimisel võivad olla kaugele ulatuvad isiklikud, aga ka ühiskondlikud sotsiaal-majanduslikud tagajärjed. Suureneb oht pikaks ajaks töötuks jääda, tulevased sissetulekud võivad olla väiksemad, kui võiks, tekivad inimkapitali kaod, vaesus kandub peredes ühest põlvkonnast teise ja väheneb ka motivatsioon luua perekonda, mis omakorda mõjutab negatiivselt demograafilist arengut. Ja üha kasvava tööjõupuuduse tingimustes on loomulikult järjest olulisem, et iga noor leiaks endale tööturul rakenduse või täiendaks oma kvalifikatsiooni edasi õppides.

Noortegarantii tugisüsteemi eesmärk ongi vähendada mittetöötavate ja mitteõppivate noorte arvu. Seaduse muutmisega püüame lahendada kahte peamist probleemi noorte abistamisel. Esiteks ei ole meil praegu ülevaadet noortest, kes ei tööta ega ei õpi ega ole muul mõjuval põhjusel tööturult eemal. Ja teiseks ei ole Eestis süsteemset lähenemist, mis aitaks nendel noortel püsivalt koolis või tööl käima hakata. Eestis pakutakse noortele küll mitmesuguseid karjääri- ja tööturuteenuseid väga erinevate osapoolte poolt ja proovitakse jõuda noorteni ka noosootöö meetmete abil, aga selle juures eeldatakse, et noor inimene teeb ise esimese sammu, jõuab näiteks töötukassasse, Rajaleidja keskusse, noorte tugilasse. Suurel osal mittetöötavatest ja mitteõppivatest noortest ei pruugi selleks olla piisavalt motivatsiooni või võivad neil selleks olla muud takistused.

Noorte tööhõivet on viimastel aastatel kõige olulisemaks hõivealaseks teemaks peetud ka Euroopa Liidu tasandil. 2013. aastal käivitas Euroopa Komisjon noortegarantii algatuse, mille põhimõtted heaks kiitnud liikmesriigid, sh Eesti, on võtnud kohustuse tagada noortele võimalus jõuda nelja kuu jooksul pärast töötuks jäämist või koolist lahkumist tagasi tööle või kooli või minna täiendus- või ümberõppele. Kavandatav seadusmuudatus aitab Eestil neid ülesandeid täita. Noorte abistamise tähtsus seisneb ka selles, et tänane 20-aastane noor, kel pole erialast haridust ega erilist töökogemust, kes on passiivne, ei käi koolis ega tööl, võib ka kümme aastat hiljem olla samasuguses olukorras. Ta võib endiselt kuuluda riskirühma ja pika aja peale ka heitunute hulka sattuda, mis teeb temast sotsiaalkaitsesüsteemi hoolealuse. Ka rahvusvaheline praktika – näiteks Rootsis, Saksamaal ja Taanis – on näidanud, et passiivsete inimeste tööle või kooli tagasi aitamiseks on kõige tõhusam just varajane sekkumine. Ja see tugisüsteem seda aitabki teha.

Süsteem ise koosneb laias laastus kahest osast. Et seaduseelnõuga pakutavast muudatusest oleks kergem aru saada, selgitan, et meie eesmärk on juurutada juhtumikorralduslik terviklähenemine nendele noortele, kes on haridustee katkestanud või on muul moel mitteaktiivsed. Need noored peaksid leidma töö. Esimene samm on see, et me loome selle seadusega vajaliku aluse, et kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötajad saaksid riigis olemasolevatest registritest informatsiooni, millised kohalikud noored potentsiaalselt riskirühma kuuluvad. Nii saavad sotsiaaltöötajad kõige tõhusamalt kõnealust juhtumikorraldust rakendada. Praktikas tähendab see seda, et kohalik omavalitsus saab õiguse pärida riiklikest registritest infot, missugune on ühe või teise konkreetsesse gruppi kuuluva noore staatus. Saab kontrollida, kas noor inimene õpib või ei õpi – seda näeb hariduse infosüsteemist –, kas ta töötab või ei tööta – selle teabe saab kätte maksuameti infosüsteemist –, kas ta on töötuna arvel või ei ole – seda ütleb töötukassa register –, kas tal äkki puudub töövõime, kas ta ei tegele ettevõtlusega, kas ta kasvatab alla 1,5-aastast last, kas ta kannab vangistust või on kaitseväeteenistuses. Kui konkreetset noort üheski nendest registritest ei ole, siis on kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötajale selge, et riigil puudub teadmine, mis selle noorega toimub. Ja kohe asubki juhtumikorraldajast sotsiaaltöötaja seda juhtumit käsitlema, püüab selle inimesega kontakti saada ja talle abi pakkuda. Kui inimene abist keeldub, siis loomulikult seda rohkem ei pakuta. Kui ta aga abi vastu võtab, siis juhatab juhtumikorraldaja ta erinevate kohaliku omavalitsuse või riigi teenusteni, et aidata noorel tööd leida või tagasi kooli minna. Kõik sõltub olukorrast.

Kuna tegemist on andmetöötlusega, siis on selle süsteemi kasutamiseks vaja seaduslikku alust. Seda digitaalset tööriista peab saama kasutada kohaliku omavalitsuse sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri ehk STAR-i kaudu ja tulevane seadus selle aluse ka loob. Kui see info on sotsiaaltöötajal käes, siis on muidugi küsimus, mida ta sellega peale hakkab. Praegu me piloteerime koos mitme kohaliku omavalitsusega seda ühtset juhtumikorraldusmudelit, et vaadata, kas me suudame ühtsete põhimõtete alusel pakkuda efektiivset teenust, et noori aktiveerida.

Probleem on iseenesest olemas. Enne seda, kui me hakkasime seda seadust välja töötama ja konkreetset IT-lahendust läbi mõtlema, tegime ühe katseprojekti aastal 2016 kahes linnas, Tartus ja

Võrus. See töö tehti käsitsi ära: vaadati, kui paljud mõlema omavalitsuse noortest on sellised, kes ei ole üheski registris. Need numbrid olid Tartus 24% ja Võrus 19%. Seejärel arutati olukord kohaliku omavalitsuse töötajatega läbi ja selgus ühelt poolt, et mitte kõik noored, kes riigi seisukohalt pole pildil, ei ole kindlasti abivajajad. Paljud neist elavad välismaal, aga riik ei pruugi seda teada, ent mõni sotsiaaltöötaja võib olla kuulnud, et keegi on välismaale elama läinud. Samal ajal olid aga kohaliku omavalitsuse töötajad kaunis üllatunud, et see number nii suur tuli.
Meie aga saime kindlust juurde, et see on teema, mille kallal edasi töötada ja vaadata, millisel viisil me saaksime oma andmestiku täpsemaks, et siis sihtida eeskätt neid, kes tõepoolest abi vajavad. Selle töö põhiülesanne ei ole loomulikult mitte selle IT-lahenduse tagamine. Eesmärk on aidata kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötajal juhtumikorralduslikku noorsootööd paremini teha. Ta lihtsalt saab ühe täiendava tööriista.
Loomulikult kaasnevad selle süsteemi käivitumisega mõningased kulud. Esiteks on vaja konkreetne IT-tööriist välja arendada. Selle kulud ei ole kuigi märkimisväärsed. Ka peame juhtumikorralduse arendamiseks ja testimiseks toetama kohalikke omavalitsusi. Seda rahastatakse kuni aastani 2020 Euroopa Sotsiaalfondist, riigieelarveline kaasfinantseering on umbes 100 000 eurot. Aastaks 2020 oleme seadnud endale ülesande hinnata nende esimeste aastate alusel uue süsteemi efektiivsust: kas see on tulemusi parandanud, kas passiivsete noorte osakaal on vähenenud. Kui see nii on, siis saab edasi arutleda selle üle, kas me peaksime süsteemi püsivaks muutma. Minu poolt kõik. Aitäh!

14:20 Esimees Eiki Nestor
Küsimused eelnõu algatajale. Andres Ammas, palun!

14:20 Andres Ammas
Aitäh, lugupeetav eesistuja! Lugupeetav minister! Ma arvan, et küllap te olete tuttav Orwelli loominguga ja mõiste "suur vend" ei ole teile võõras. Palun veenge mind ja minu kolleege, et selle eelnõuga ei minda Eesti Vabariigis orwellilikuks ega käivitata n-ö suure venna poliitikat ning et on kaitstud ka kõigi noorte õigus vabale eneseteostusele ja eraelu puutumatusele.

14:20 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski
Suur tänu, see on oluline küsimus. Kindlasti on see üks tähtsaimaid teemasid, mida selle eelnõu menetlemise kontekstis Vabariigi Valitsuse tasemel põhjalikult ja kuude kaupa on arutatud. Seda on tehtud Andmekaitse Inspektsiooniga, Justiitsministeeriumi ja ka Õiguskantsleri Kantseleiga, et otsida tasakaalu väärtuste vahel, millest üks on abivajajate aitamine ja teine on eraelu puutumatus. Loomulikult, eraelu puutumatus on ääretult oluline, fundamentaalne põhiseaduslik norm ja selle riive peab olema selgelt proportsionaalne, õigustatud ja põhistatud. Nende arutelude tulemusena oleme võrreldes eelnõu esialgse versiooniga andmetöötlust oluliselt piiranud. Riive peab olema minimaalne. Me oleme kitsendanud sihtrühma, oleme otsustanud, et see andmetöötlus ei toimu automaatselt, vaid infot peab kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötaja eraldi pärima. Ja seda saab teha kaks korda aastas. Sotsiaaltöötaja peab lisaks andmekaitse põhimõtete järgimisele ka kinnitama, et ta ei otsi teatud infot mitte niisama, vaid eesmärgiga osutada noorele inimesele väga vajalikku sotsiaalteenust. Seejuures saab iga inimene abist loobuda, nii nagu ka muude sotsiaalteenuste puhul. Selle sätestab eelnõu § 1 lõige 1 punkt 8, mille sõnastus on vastavalt kokkuleppele Justiitsministeeriumiga selline, et kui 16–26-aastane isik ei soovi, et tema andmeid töödeldakse, siis lõpetatakse andmete töötlemine isikult vastava avalduse saamisel. Esmakordsel noore inimesega ühenduse saamisel küsib kohaliku omavalitsuse üksus tema nõusolekut andmete edasiseks töötlemiseks. Kui nõusolekut ei anta, lõpetatakse edasine andmete töötlemine ja edasise andmetöötluse välistamiseks jääb registrisse kuni isiku 27-aastaseks saamiseni vaid tema isikukood. Seda selleks, et oleks teada, et uuesti ei maksa tema poole pöörduda. Seega me oleme sammhaaval süsteemi läbi analüüsinud just sellest seisukohast, et kellegi eraelu puutumatus ei oleks ülemäära rikutud.
Ma ütlesin ka sotsiaalkomisjonis, et kui seda eraelu puutumatust silmas pidavat kompromissi hinnata sotsiaaltöö efektiivsuse seisukohast lähtudes, siis nii mõnigi sotsiaaltöötaja arvab, et see on liiga piirav. Nii mõnigi noorsootöötaja arvab, et esimene "ei" pole nende töös kunagi lõplik "ei", sest esimene vastus tavaliselt ongi "ei". Pärast seda peab töö noorega alles algama. Aga tulenevalt põhiseaduslikkuse raamist ja eraelu puutumatust austades oleme eelnõus sätestanud, et esimene "ei" on lõplik "ei". Rohkem selle süsteemi alusel midagi ei toimu.

Teine asjaolu veel. Andmetöötlus on väga laia mõiste. Andmetöötlus toimub peaaegu kogu aeg, sh ka isikuandmete töötlus. Suur osa sellest toimub täiesti dokumenteerimatult. See andmetöötlus aga on dokumenteeritud, põhistatud – on võimalik kontrollida, kas neid andmeid on kasutatud korra kohaselt. Noh, praktikas on ju nii, et eriti väiksemates omavalitsustes kohalikud sotsiaaltöötajad ja muud inimesed teavad, kes võiks vajada ühe- või teistsugust abi. See on minu meelest täiesti inimlik. Aga seadus reguleerib nende osaliselt ka delikaatsete isikuandmete töötlust. Uus süsteem on kindlasti palju jälgitavam, andmekaitse põhimõtete järgimine on süsteemi enda poolt n-ö robustsemalt tagatud kui mõnelgi muul juhul.

14:25 Esimees Eiki Nestor
Urmas Kruuse, palun!

14:25 Urmas Kruuse
Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt minister! Pean tunnistama, et see andmetöötluse registrite nimekiri, mis te ette lugesite, natuke hämmastas mind, kuigi ma olen noortegarantii ideega kursis. Aga kas te käsitlesite oma aruteludel ka andmetöötluse prioriteete? Kuidas ikkagi saada kõige otstarbekamalt teada iga noore käekäiku? Kui alustada n-ö valest otsast, siis tuleb kogu andmejada läbi käia ja alles lõpuks ehk jõuad vajalikku registrisse, kust selgub noore staatus. Ja meie registrid ei kajasta sugugi alati reaalsust, k.a omavalitsustes tegelikku elamist jms. Kas selliseid probleeme käsitleti?

14:26 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski
Rahvastikuregister on tõepoolest selle asja juures kõige suurem mure. Kohalik omavalitsus saab ju infot oma territooriumile registreeritud noore kohta, kes tegelikult ei pruugi seal elada. Ja mis ta siis selle infoga pihta hakkab? Aga see on märksa ulatuslikum probleem, mis ei puuduta ainult seda küsimust, vaid ka väga paljusid teisi riiklikke ja kohalikke teenuseid. Vaatamata pikkadele aruteludele ei ole sellele seni rahuldavat lahendust leitud.
Nüüd andmetöötlusest. Me oleme selle süsteemi loomisel määranud n-ö häirekellaks selle, kui noor on mitteaktiivne. Mitteaktiivne laias laastus tähendab seda, et ta ei õpi, ta ei tööta ja ta ei otsi tööd. Üldiselt on ette nähtud veel mõned muud registripäringud, et välistada teatud inimeste poole pöördumist. Praktikas võime eeldada, et nende inimeste passiivsusel on konkreetne põhjus, nad on näiteks vangis. Kui inimene on vangis, siis ta ei ole aktiivne, aga sellel on legitiimne põhjus, samuti siis, kui keegi kasvatab alla 1,5-aastast last või ta on kaitseväeteenistuses. Põhiline n-ö häirekellaseisund on meie silmis see, kui teatud vanuses inimene ei õpi ega tööta ega otsi tööd. Sel juhul me tahame tuvastada, kas ta on sellise elu vabalt valinud. Kui on, siis see on täiesti legitiimne ja normaalne. Inimene võib otsustada, et ta näiteks aasta aega ei tee mitte midagi siin Eesti Vabariigis. Selles pole ei juriidiliselt, moraalselt ega muus mõttes midagi taunimisväärset. Aga me teame, et paljudel juhtudel on põhjuseks mingisugune takistus, on see siis sotsiaalset laadi või tervislikku laadi või on mingi muu probleem. Teame, et üleminek formaalharidussüsteemist tööturule on paljudele noortele raske. Näiteks ehkki 97% õppuritest läheb põhikoolist edasi õppima järgmisse haridusastmesse, jääb umbes 10% kogu kohordist lõpuks ainult põhiharidusega. Valdav osa neist kukub välja kutsekoolis. Selline täiesti praktiline mure, et inimene, ütleme, läheb Võrust kutsehariduskeskusesse Paides või õigemini Säreveres, õpib seal mõnel erialal, aga poole aasta pärast otsustab, et ei viitsi. Ta katkestab õpingud, aga tagasi Võrru ei lähe. Kus ta on, keegi ei tea. Et seda tüüpi juhtumeid ära hoida ja noortele tuge anda, peamegi selle info võimalikult varakult saama.
Vastates härra Ammase murelikule küsimusele ma kinnitan, et see ei tähenda seda, et kõikide nende noorte poole hakatakse automaatselt pöörduma. See on konkreetse juhtumikorraldaja otsustada, tegu on tema professionaalse hinnanguga. Kui ta teab, et pere elab välismaal, siis ta ei hakka registritest andmeid otsima. Sotsiaaltöötaja peab otsustama, millistel noortel võib olla probleem, mille lahendamiseks on vaja kohaliku omavalitsuse või mõne muu ametiasutuse abi.

14:30 Esimees Eiki Nestor
Urve Tiidus, palun!

14:30 Urve Tiidus

Aitäh, juhataja! Lugupeetud minister! Minu küsimus puudutab selle seaduseelnõu eesmärki. Te ütlesite üldsõnaliselt, et need noored ei tohi ühiskonnas kuidagi oma muredega üksi jääda ja seepärast on vaja, et info nende seisundi kohta liiguks teatud institutsioonide ja sotsiaalametnike kätte. Kas teil on püstitatud mingisugune konkreetne siht, kui palju protsentuaalselt te soovite neid noori selle seaduse abil kas õppima või tööle aidata või muul moel aktiviseerida? Ja mis ajaks?

14:31 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Esiteks, seaduse eesmärk on päris kaunilt sõnastatud seletuskirja leheküljel nr 3 esimeses täislõigus: "Seaduse eesmärk on hoida ära sotsiaalsete riskide realiseerumisel tekkida võivat kahju ja leevendada tekkinud kahju tagajärgi. Selleks luuakse KOV-idele meede, mis annab neile võimaluse selgitada oma algatusel välja 16–26-aastaste noorte võimaliku abivajaduse andmetöötluse tulemusel tekkinud info alusel. Abivajaduse väljaselgitamisele järgneb koostöös noorega lahenduse otsimine probleemidele, mis takistavad noorel jõudmast tööturule või naasmast haridusteele. Potentsiaalsete abivajajatega proaktiivne kontakti võtmine ning neile vajadusel toe pakkumine toetab noorte iseseisvat toimetulekut, hariduse omandamist, töövalmiduse suurendamist ning tööturule jõudmist."
Numbriline eesmärk on kindlasti oluline küsimus. Eks me seda omalt poolt ka arutasime ja paljud partnerid tõstatasid selle. Me käsitleme seda pilootprojekti abil. Tänu juba enne mainitud katseprojektile, mille me viisime käsitsi läbi Tartus ja Võrus aastal 2016, me saime teada, et mitteaktiivseid noori oli Tartus 24% ja Võrus 19%. Me ei tea, kui paljud neist on tegelikult abivajajad ja kui paljude jaoks see mitteaktiivse staatus on vaba valik, nii et neid ei ole vaja aidata. Selle seaduse alusel loodava tööriista eesmärk ongi muu hulgas välja selgitada, kui paljud nendest noortest on abivajajad.
Seda statistikat muuseas on ju ühte- ja teistpidi kahtluse alla seatud. On läbi käinud erinevad arvud, kui palju on Eestis nn NEET-noori ehk mitteaktiivseid noori. Statistikas on ühed arvud, ühest kohast tulevad ühed arvud, teisest kohast tulevad teised arvud. On küsitud, kas näiteks väikeste lastega kodus olevad emad käivad sinna alla või ei käi sinna alla. Selles mõttes ongi oluline, et me selle tugisüsteemi abil suudame süsteemselt kindlaks teha, mis seis meil Eestis NEET-noortega päriselt on ja millist abi nad vajavad.
Eelnõus on § 1 lõige 5, mis täiendab olemasolevat seadust §-ga 160^1 ja see paragrahv ütleb järgmist: "Sotsiaalministeerium analüüsib hiljemalt 2020. aastal käesoleva seaduse §-s 15^1 sätestatud noore abivajaduse hindamise regulatsiooni rakendamise mõju ja tulemuslikkust." Seega me käsitame seda pilootprojektina, aga me usume – konsultatsioonidest noorsootöötajate ja sotsiaaltöötajatega on meil tekkinud see veendumus –, et see on efektiivne lahendus, mis aitab neid nende töös ja selle tulemusena väheneb Eestis mitteaktiivsete noorte osakaal. Kui palju täpselt, me ei tea, on täiesti aus vastus. Kui kahe aasta pärast, aastal 2020 selgub, et NEET-noorte hulk ei ole vähenenud, siis meil tuleb tunnistada, et see pole olnud tõhus meede, ja tõenäoliselt otsustavad siis valitsus ja Riigikogu, et lõpetame selle asja ära. Mina usun selle tulemuslikkusse ja see väärib proovimist.

14:35 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

14:35 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Selles seaduseelnõus püstitatud eesmärgi täitmiseks on väga oluline sotsiaaltöötajate panus – nende oskused, teadmised, aga ka nende tahtmine noortega tegelda. Mil määral meie sotsiaaltöötajad selleks ülesandeks valmis on? Ma sain siit seletuskirjast aru, et pilootprojektiga liitub esialgu viis kohalikku omavalitsust, s.o mingi 6,4%. Kas kõik need liitunud omavalitsused hindavad ka reaalselt oma sotsiaaltöötaja oskusi ja mis siis nendest teistest saab? Kas rohkem omavalitsusi ei soovitagi kaasata?

14:35 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Me oleme tõepoolest sõlminud eelkokkuleppe viie omavalitsusega, selleks et nad koos meiega seda ühtset juhtumikorralduse süsteemi arendaksid ja rakendaksid. Need on Tartu ja Võru, kes olid juba katseprojektis sees, lisaks Saaremaa, Kohtla-Järve ja Raasiku. Oleme valinud erinevaid omavalitsusi – suuremaid, väiksemaid, maalt, linnade omad, ühe suurima Ida-Viru linna –, selleks et saada pilt

rohkematest olukordadest. Me rahastame kohalike omavalitsuste osalemist, põhimõtteliselt juhtumikorraldajate tööd selle aja jooksul. Mõnes kohas see tähendab uue inimese töölevõtmist, teises kohas saadakse hakkama olemasoleva personaliga. Me oleme algusest peale öelnud, et see võimalus on avatud ka kõikidele teistele omavalitsustele. Ka teistel tekib võimalus taotleda raha, et projektis osaleda. Need viis on miinimum. Me loodame, et liitub maksimaalne hulk omavalitsusi, ja me oleme valmis seda kõike aastani 2020 rahastama. Aga eeldus on see, et me töötame ühtsete põhimõtete alusel. Siis oleks võimalik projekti tulemuslikkust ühtselt mõõta.
Nüüd sotsiaaltöötajatest või noorsootöötajatest – inimestest, kes seda tööd peaksid tegema. Juhtumikorralduslik töö nende noortega on oma olemuselt just see töö, milleks sotsiaaltöötajaid koolitatakse. See on sotsiaaltöö oluline osa. Me oleme nende inimestega rääkinud ja seisukohta, et mõni neist ei tahaks või ei oskaks seda teha, me kohanud ei ole. Küll on päris paljud omavalitsused öelnud, et neil ei ole selleks ressurssi ja nad pole saanud piisavat tähelepanu nendele noortele pöörata, sest on pidanud muude probleemidega palju tegelema. Kui me loome neile selle n-ö infotööriista ja aitame neid samal ajal ka rahaga, et saaks rohkem tähelepanu sellele tööle pöörata, siis võiks see süsteem üsna laialt üle Eesti käima minna. Ma vähemasti loodan seda.

14:38 Esimees Eiki Nestor
Tarmo Kruusimäe, palun!

14:38 Tarmo Kruusimäe
Tänan, hea istungi juhataja! Hea minister! Ma tunnustan teid selle eest, et ministrina on noorsootöö saanud teile südamelähedaseks. Kui te oleks praegu haridusminister, siis te räägiksite samuti, et selline infosüsteem on väga oluline, ja see valdkond ongi haridus- ja teadusministri hallata. Täna aga, olles teise ministri rollis, te näete seda ikkagi. Samas ma hetk tagasi mõtlesin kiirelt, kas oleks mõni minister, kes ei sooviks sellist infosüsteemi, ja leidsin, et absoluutselt igal ministril oleks selle poolt esitada omad vettpidavad argumendid. Minu küsimus aga on selline: kas meil ei oleks võimalik nende uute registrite loomise asemel pakkuda noortele reaalset kokkupuudet tööga? Kas te olete kindel, et teised ministrid ei valmista praegu ette samasugust infosüsteemi just samal ettekäändel, et rohkem noori tööturule kaasata?

14:39 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski
Aitäh! Esiteks, teil on õigus. Idee sellise tööriista loomiseks tuli mul aastal 2014 ehk siis, kui ma olin haridus- ja teadusminister. Kontekst oli noortegarantii programmi rakendamine, mis on kahe ministeeriumi ühisprogramm: ühe osa moodustavad Sotsiaalministeeriumi tööturumeetmed ja teise osa noorsootöö meetmed, mis on haridusministeeriumi valdkond. Tollal me ei jõudnud ajaliste piirangute tõttu selle arendamisega kuigi kaugele, aga idee on tõesti pärit sealt.
Kindlasti on noorte kokkupuude tööga hästi oluline ja seda teenust ka pakutakse. Me oleme astunud ka ühiseid samme, et seda lihtsustada. Me oleme lihtsustanud tööseadustikku – see oli eelmisel suvel. Me oleme loonud töötukassas eraldi meetme tööandjatele alaealiste lühiajalise töötamise toetamiseks, nende kulude kompenseerimiseks. See juba toimib, motiveerides tööandjaid rohkem alaealisi tööle võtma. Me toetame endiselt malevaid ja suuremas summas, kui ma ei eksi. See kõik on kindlasti õige. Ja ma arvan, et juhtumikorraldusliku töö üks väljund võiks olla see, et nendele noortele, kellel on õppimisega, formaalhariduse saavutamisega probleeme, otsitakse sobivaid lahendusi, millest üks võiks olla tööle minek. Selles mõttes ma ei näe siin mingit probleemi.
Kas samasugust tööriista kasutatakse ka kuskil mujal? Minu teada mitte. Me oleme seda erinevate IT-juhtidega arutanud, kuna selle süsteemi arendamine eeldab, et need minu mainitud infosüsteemid viivad otsapidi X-teesse selliselt, et info jookseb STAR-i kokku. Nii et me oleme nendega tihedas kontaktis olnud. Üks oluline märkus veel: me ei loo uut registrit. Avalikkuses on vahepeal nimelt kõlanud väide, et me loome uue n-ö mitteaktiivsete noorte registri. Me ei loo uut registrit. Olemasolevate registriandmete vajaduspõhise koondamise tulemusena me saame lihtsalt anda perioodilist infot sotsiaaltöötajatele, et nad saaks selle abil oma tööd paremini teha. See ei ole uus register. Ja tegu ei ole ka infoga inimese kohta, mis jääb kuskile tema eluajaks üles – et kui ta oli 18-aastane, siis ta oli passiivne ja teda käidi utsitamas.

14:42 Esimees Eiki Nestor

Monika Haukanõmm, palun!

14:42 Monika Haukanõmm
Tänan, härra juhataja! Lugupeetud minister! Seda eelnõu on korduvalt kritiseerinud, nagu te ka ise viitasite, Andmekaitse Inspektsioon, õiguskantsler ja justiitsminister. Viidatakse põhiseaduse §-le 26. Te ütlesite esimesele küsimusele vastates, et olete kitsendanud eelnõu sihtrühma. Kas te võiksite anda ülevaate, kuidas te seda ikkagi kitsendasite? Mis mõttes kitsendamine on toimunud? On ka teine küsimus. Te ütlesite, et inimene saab teha avalduse, et ta ei taha, et tema andmeid töödeldakse. Aga selle avalduse saab ju teha alles tagantjärele. Kust see 16- või 18-aastane inimene peaks teadma, et keegi asub tema andmeid töötlema? Avalduse saab ju teha alles pärast seda, kui sotsiaaltöötaja on tulnud ukse taha koputama.

14:43 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski
Aitäh! Ma ei suuda hoobilt kõiki neid eelnõu menetluse ajal tehtud n-ö *scope*'i või ulatuse kitsendamisi leida. Ma hea meelega vastan sellele küsimusele kirjalikult. Aga mõned asjad ma juba sõnastasin. Olemuselt on tegu andmetöötluse mahu piiramisega. Asi ei käi automaatselt kõikides kohalikes omavalitsustes, see menetlus on vajaduspõhine. Kohalik omavalitsus peab väljendama eksplitsiitset soovi teatud infot saada. Peab olema kinnitus, et nendele andmetele tuginedes pakutakse noorele inimesele, kui ta seda soovib, talle vajalikke teenuseid, mitte ei uurita andmeid lihtsalt selleks, et saada huvipakkuvat informatsiooni oma elanike kohta. Sel eesmärgil me oleme täpsustanud nõusoleku menetlust. Üks võimalus on, et avalduse võib ka ennetavalt esitada. No praktikas on muidugi nii, et kes see ikka seda esitab. Kui ma nüüd saadan välja pressiteate, et Riigikogu võttis vastu seaduse, mille kohaselt noorte inimeste andmeid võidakse hakata töötlema, ka siis noored vanuses 16–26 aastat lähevad vallamajja avaldusi kirjutama? Arusaadavalt ei lähe. Aga võimalus on.
Praktikas me loomulikult näeme seda nii, nagu on siin kirjutatud. Esmakordsel isikuga ühenduse võtmisel küsib kohaliku omavalitsuse töötaja isiku nõusolekut andmete edasiseks töötlemiseks. Andmete töötlus on piirdunud sellega, et registriandmetest on nähtud, et inimesel võib olla probleem, ja kohaliku omavalitsuse töötaja läheb ja küsib, kas ta soovib abi saada. Kui ta ütleb ei, siis andmete töötlemine lõpetatakse ja rohkem abi ei pakuta. Oli arutelu ka teemal – lihtsalt see nüanss ka –, missugune see avaldus peab olema. Ei pea esitama kirjalikku avaldust. Kui inimene ütleb, et ta rohkem abi pakkumist ei taha, siis tema andmeid enam ei töödelda.

14:46 Esimees Eiki Nestor
Peeter Ernits, palun!

14:46 Peeter Ernits
Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Tunnustan teid sellise loodusuurijaliku tegevuse eest musta kasti uurimisel, mis inimestega kümne aasta jooksul toimub. Ma küsin aga, kui suur see sihtrühm vanuses 16–26 aastat on. Mõtlen neid, kellel puudub tavapärane aktiivne suhtlusringkond, kes konutavad kodus ja kelleni noorsootöö vahenditega ei jõua. Kui suur see seltskond võiks olla? Äkki nad siiski töötavad, aga hoopis kusagil välismaal, näiteks Austraalias. Kas see võimalus ka on?

14:46 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski
Aitäh! Viimasest otsast alustades: nagu ma märkisin, kindlasti üks osa nendest inimestest, kes sellesse valimisse või sellesse süsteemi satuvad, tegelikult ei viibi püsivalt riigis. Seda kinnitas ka meie katseprojekt Tartus ja Võrus. Sotsiaaltöötajad ütlesid, et nad teavad, et mitu perekonda ei ela siin. See on kindlasti üks pilootprojekti eesmärk: oluline on selgeks saada, kui palju on inimesi, kes on Eesti rahvastikuregistris, aga tegelikult elavad välismaal. Aga nagu ma ka ütlesin, need inimesed, kelle passiivsus on nende vaba valik, ei ole sotsiaalhoolekande seaduse mõttes abivajajad. Ja nendega me tegelema ei hakka. Keegi ei hakka neid sundima kooli või tööle minema vms. Me võimaldame tuge nendele, kes seda soovivad.
Nüüd, kui palju neid inimesi on? Kokku oli 16–26-aastaseid elanikke seisuga 1. jaanuar 2016 Eestis 161 000. Kui paljud on nendest mitteaktiivsed? Nagu ma ütlesin, esiteks vanuserühmiti on statistika erinev, teiseks on statistika koondamise alused natuke erinevad, nii et ma siin pigem nendest

numbritest rääkida ei tahaks. Ent neid on kümneid tuhandeid. On veel eraldi kategooria, keda võib pidada heitunuteks. Nende arv on paar tuhat. Nii et probleem iseenesest on kahtlemata olemas. Kui palju on konkreetseid noori, kes vajavad seda tüüpi sotsiaalabi, juhtumikorralduslikku teenust? Kui palju neid täpselt on? Me ei tea, on aus vastus. Ei tea meie, ei tea kohalikud omavalitsused – meil puudub sellest ülevaade. Ja üks pilootprojekti eesmärk on ka see selgeks saada.
Kui me vaatame Euroopa statistikat, siis me torkame silma NEET-noorte üsna suure osakaalu poolest. Teatud osa sellest suudame ära seletada oma vanemahüvitise süsteemiga ja veel mõne asjaga, aga teatud osas meil päris selget arusaama ei ole, miks see nii on. Mingil määral on põhjuseks võib-olla see, et osa noori kajastub meil mitteaktiivsetena, aga tegelikult nad näiteks elavad-õpivad-töötavad Soomes. Aga me ei saa seda kindlalt väita, sest tõendid selle kohta puuduvad. Nii et see on üks oluline pilootprojekti eesmärk: statistika tuleb korda saada, et me saaksime täpsemalt aru, kui palju on neid inimesi ja missugust abi nad vajavad.

14:49 Esimees Eiki Nestor
Henn Põlluaas, palun!

14:49 Henn Põlluaas
Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Eesti Linnade Liit ei toeta seda eelnõu. Üks põhjendus on, et see paneb väga suure lisakoormuse kohalikele omavalitsustele ja tingib ka lisatööjõu palkamise kas noorsoo- või sotsiaaltöötaja näol. Mina olen küll seisukohal, et nende noortega on tõesti väga vaja tegeleda. Seletuskirjas on öeldud, et selle eelnõu kohaselt ei panda KOV-idele lisakohustusi, vaid antakse neile õigus tekkivat tööriista kasutada. Kas te ei karda, et see õigus võib väga paljudes omavalitsustes pahatihti kasutamata jääda? Sellisel juhul jääbki see kava lihtsalt paberile.

14:50 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski
Aitäh! Tõepoolest, see ei ole uus kohustus. Me just nimelt loome tööriista, mis aitab kohalikul omavalitsusel juba olemasolevat ülesannet täita. Ja et see võimalik oleks, me pakume lisaks ka riigipoolset finantseerimist selleks, et pilootprojektis osaleda. Kui selle pilootprojekti lõpuks, aastaks 2020 tekib veendumus, et see süsteem on efektiivne ja peaks rakenduma kogu Eestis, siis tuleb seda kindlasti arutada. Siis me räägime kohaliku omavalitsuse uutest ülesannetest, siis me räägime täiendavast rahastamisest, mis sellega peaks kaasnema, kui see on uus ülesanne, mitte olemasoleva ülesande täpsustamine. Aga täna ei ole selleks aruteluks põhjust, sest projektiga liitumine on vabatahtlik. Need, kes liituvad, saavad ka riigilt rahalist toetust. Nagu öeldud, viis omavalitsust on andnud nõusoleku osaleda. Samas me võimaldame vabatahtlikult kõikidel teistelgi liituda ja toetame siis ka neid rahaga. Me oleme juba saanud signaale, et veel mitmed omavalitsused oleksid valmis süsteemiga ühinema. Kui palju neid lõpuks tuleb, ma ei oska öelda, aga loodan, et kohalikud omavalitsused kasutavad seda võimalust aktiivselt.

14:52 Esimees Eiki Nestor
Urve Tiidus, palun!

14:52 Urve Tiidus
Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Ühes vastuses te mainisite, et niisuguse pilootprojekti ja ka selle eelnõu idee sündis teil siis, kui te olite eelmises ministriametis haridusministeeriumis. Kas see on täiesti originaalne idee või on niisuguseid projekte käivitatud ka teistes riikides? Näiteks Hispaania on tuntud selle poolest, et seal on noorte töötus ja võib-olla ka passiivsus ülisuur, palju suurem kui Eestis.

14:53 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski
Paljudes riikides on tõesti olemas süsteem, mis paneb kohalikule omavalitsusele kohustuse tegeleda mitteaktiivsete noortega. Süsteemid, mille kaudu seda tuge pakutakse, on erinevad. Meie eelis, mida ei saa Hispaania, Saksamaa ja paljud teised riigid kasutada, on üleriigiline e-riigi infrastruktuur, mis võimaldab olemasolevatest registritest vajalikke andmeid saada. Eri registrite andmeid koondades on võimalik riigi ja omavalitsuse osutatavaid teenuseid parandada. Väga paljudes maades seda võimalust lihtsalt pole.

Ma olen näiteks tutvunud Hamburgi linnas toimiva süsteemiga. Seal on loodud eraldi noorte nn aktiivsuskeskused ja kui ma õigesti mäletan, siis on seal olemas meie mõistes töötukassa eraldi allüksus, kes tegeleb konkreetselt noortega. Noortele vajalikud erinevad spetsialistid, erinevad teenused on koondatud ühte kohta. Noor inimene saab sinna minna ja ehk leitakse n-ö kompleksselt lahendus kõikidele tema probleemidele ühes kohas. Meie püüame lahenduse saavutada n-ö teistpidi: me ei loo noorte jaoks mingit eraldi keskust, kus neid aidataks. Meil on olemas vajalik info selleks, et teha seda tõhusamalt elik olemasolevat e-riiki kasutades. Kohalikud omavalitsused saavad sel moel vajalikku individuaalset abi pakkuda.
Nii et väga paljudes riikides on eri asutustel kohustus mitteaktiivsete noortega tegeleda olemas. Lahendus sõltub riigist. Rakendatakse erinevaid meetmeid, kusjuures püütakse – see on väga oluline! – just nimelt komplekssuse poole. Tavaliselt on noorte probleemid ju mitmetahulised. Aga seda, et üle riigi oleks võimalik eri registritest noorte mitteaktiivsuse kohta infot saada, minu teada teistes riikides ei ole. Aga ma võin eksida.

14:55 Esimees Eiki Nestor
Monika Haukanõmm, palun!

14:55 Monika Haukanõmm
Aitäh, härra juhataja! Hea minister! Olen täiesti nõus, et noori tuleb edasi õppima ja tööle suunata. See on igati mõistlik tegevus. Kuid kohaliku omavalitsuse üksuse kaudu nn mõtestatud tegevusega mittehõivatud noorte inimeste väljaraalimine ilma järgneva tegevuseta on suhteliselt mõttetu, see ei vii eesmärgini. Nüüd me jõuame vaidluseni, kas see eelnõu tegeleb kohaliku omavalitsuse juba olemasoleva ülesandega või on see uus kohustus. Mina hindan, et see tegelikult lisab omavalitsuse sotsiaaltöötajatele lisaülesandeid. See tuleb välja ka sellest, et te annate viiele omavalitsusele, kes tegelevad pilootprojektiga, riigipoolset tuge. Kui nüüd selgub, et see töö on vajalik, kas siis kohalikele omavalitsustele on ette näha ka täiendavaid ressursse, rohkem sotsiaaltöötajaid? Kuidas me selle olukorra siis lahendame?

14:57 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski
Aitäh! Optimistlik stsenaarium on tõepoolest selline, et aastal 2020 me saame teha kokkuvõtteid ja hinnata, kas selle tööriista kasutamine ning ühtsetel alustel juhtumilahendus on efektiivne viis noorte passiivsuse vähendamiseks. Kui see niimoodi on, siis on minu arvates täiesti asjakohane arutada, kas süsteem peaks muutuma üleriigiliseks. Kui muutuks, siis kindlasti tähendaks see kohalikule omavalitsusele lisatööd. Aga eks arutelus selgu, kas me saavutame vajaliku üksmeele, et see otsus vastu võtta. Selle heakskiitmine eeldab ju lisaraha. Kui vaja, siis tuleb see lisaraha leida, et süsteem rakendada. Praeguses faasis see ei ole küsimus. Me räägime pilootprojektist, milles osalemine on omavalitsustele vabatahtlik.

14:58 Esimees Eiki Nestor
Andres Herkel, palun!

14:58 Andres Herkel
Aitäh, härra esimees! Austatud minister! Mind huvitab teie kavatsus täiendada seadust §-ga 160^1. See on kirjas eelnõu teise lehekülje lõpus. Ma loen seda ja imestan. Ma ei ole sellist konstruktsiooni enne näinud. Paragrahvi pealkiri on "Paragrahvi 15^1 regulatsiooni järelhindamine". Ja tekst: "Sotsiaalministeerium analüüsib hiljemalt 2020. aastal käesoleva seaduse §-s 15^1 sätestatud noore abivajaduse hindamise regulatsiooni rakendamise mõju ja tulemuslikkust." Tekib terve rida küsimusi. Kas tavaliselt seaduste mõju ja tulemuslikkust siis ei hinnata? Ja kuhu me normitehniliselt jõuame, kui hakkame seadustes viitama sellisele hindamisele? Ma tõesti kohtan seda esimest korda.

14:59 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski
Aga see ei ole esmakordne. See on haruldane, aga mitte esmakordne. Ma mälu järgi ütlen, et näiteks alkoholiaktsiisi seaduses on § 85^{12} – või oli see 85^{13} –, mis ütleb, et hiljemalt 2018. aasta märtsis Vabariigi Valitsus esitab analüüsi selle kohta, kuidas on aktsiisiotsused mõjutanud tarbimist ja muudki

majanduses. See konkreetne säte on sündinud kompromissis erinevate asutustega ja silmas on peetud just nimelt eraelu puutumatust. Asutused on küsinud eraelu puutumatuse riive õigustatuse kohta: kas me ikka oleme veendunud, et sellisel viisil lähenemine on efektiivne. Nagu ma olen öelnud, eri riikide kogemuste uurimine ja meie pädevate spetsialistide seisukohad – oleme kohtunud noorsoo- ja sotsiaaltöötajatega – on viinud meid järelduseni, et see on mõistlik viis seda probleemi lahendada. Aga muidugi me ei tea, kui palju konkreetselt nende muudatuste tulemusena passiivsete noorte hulk väheneb. Sellest tulenevalt ongi osapooled öelnud, et nad tahavad hiljemalt 2020. aastal näha mõjuanalüüsi, kas sellisel viisil toimetamine on kõige tõhusam viis noorte passiivsust vähendada. Mis ma muud oskan öelda.

15:01 Aseesimees Enn Eesmaa
Peeter Ernits, teine küsimus.

15:01 Peeter Ernits
Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Ma ikkagi tahaks teie hinnangut, kes ikkagi on need noored, kes tööl ei käi ja töötuna arvel ei ole, aga abi ei vaja. No on öeldud, et pooled kohtu alla minejad on töötud, aga need noored, nagu ma aru saan, ei ole töötud. Kas nad on siis taskuvargad, kes ei ole veel tabatud? See on ka raskesti usutav. Või on nad rikaste inimeste lapsed, kes elavad rantjeena oma papa varandusest ja istuvad tänu sellele oma eebenipuust tornis? Kes see seltskond võiks olla, kes ei tööta, töötuna arvel ei ole, aga abi ikkagi ei vaja?

15:02 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski
See on eripalgeline kontingent, kelle hulgas on küll vähe neid, keda teie nimetasite. Näiteks mõne erivajadusega noore puhul võib olla olukord, et tema maakonnalinnas ei ole kooli, kus ta võiks edasi õppida. Ja kuna ta mingit alternatiivset viisi õppimiseks ei oska kasutada või on peres mingid sotsiaalsed probleemid, siis ta muutubki mitteaktiivseks. See on üks võimalus. On ka selliseid olukordi, nagu ma enne märkisin, et noor inimene läheb oma kodukohast teise maakonda kutsekooli, aga seal katkestab õpingud mis iganes põhjusel. Päris suur osa seda teeb – ja teeb seda päris kiiresti – ning satub ühte- või teistpidi halvale teele, kusjuures vanemad ei pruugi teada, et see nii on. Ühesõnaga, neid olukordi, kus noored võivad vajada süsteemset abi, on mitmesuguseid. Mõned nendest noortest rikuvad seadust ja satuvad õiguskaitsjate huviorbiiti, aga paljud muidugi mitte.
Töötukassas töötuna arvel olek tähendab aktiivsust – inimene otsib tööd. Töötukassa on asja uurinud ja on selgunud, et enamik noori töötukassa poole ei pöördu, isegi kui neil ei ole tööd ja nad tahavad tööd. Aga nad arvavad, et töötukassast ei ole neil midagi saada. Nad arvavad, et töötukassasse pöörduvad need inimesed, kes on jäänud tööta – kes on olnud tööl ja siis töötuks jäänud –, aga kuna nemad ei ole kunagi töötanud, siis neil pole töötukassast midagi saada. See ei vasta tõele. On eraldi meetmed noortele ja ka pikka aega tööta olnud inimestele. Noored ei pruugi nendest meetmetest teadlikud olla. Ka see on abi, mida konkreetne juhtumikorraldus saab anda: saab noort inimest juhendada ja suunata ta töötukassasse.

15:04 Aseesimees Enn Eesmaa
Andres Herkel.

15:04 Andres Herkel
Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Ma tulen oma eelmise küsimuse juurde tagasi. Ma olen väga tänulik, et te alkoholiaktsiisi seadusele mu tähelepanu juhtisite. Ma pidanuks seda ise ka teadma. Samas mul on tunne, et kui selline säte seal sees on, ju see on ühe osapoole n-ö näo päästmise säte. Mul ei ole midagi selle vastu, et tänase eelnõu kontekstis toimub niisugune järelhindamine ja analüüs, aga ma ei saa aru, mismoodi selline asi rikastab meie seaduste tekste. See ei ole võib-olla kõige parem tee. Kas te nõustute minuga, et see on uus lahendus, et teie valitsuses poliitilisi kompromisse teha?

15:05 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski
Oi, see ei ole ainult meie valitsuses. Mul on olnud au olla mitme valitsuse koosseisus ja see ei ole tõesti uus lahendus. See õnneks ei ole valdav, aga ka mitte uus. On ju ennegi olnud seaduseelnõudesse

kirjutatud näiteks selliseid lauseid, et hiljemalt aastaks 2020 võtab Riigikogu vastu sellise ja sellise seaduse. Seadusandja tahab võtta vastu seaduse, kus ütleb, et järgmine koosseis selleks kuupäevaks võtab vastu sellise ja sellise seaduse. Need sõnastusettepanekud õnneks ei ole teisest lugemisest kaugemale jõudnud, aga selliseid ettepanekuid on tehtud. Selle sätte mõte aga on panna seadusega ministeeriumile kui valitsusasutusele, kui täidesaatva võimu institutsioonile kohustus esitada analüüs konkreetse muudatuse tulemuslikkuse kohta. Seadusandja hindab, kas ta tahab sellist analüüsi täitevvõimu esindajalt saada või ei taha.

15:06 Aseesimees Enn Eesmaa
Palun, Tiina Kangro!

15:06 Tiina Kangro
Aitäh! Kui sotsiaaltöötaja asub jälgi ajama ja leiab üles mõne noore inimese, kelle puhul talle tundub või on lausa selgeks saanud, et see noor inimene elab täitsa normaalset elu – ta käib kusagil ehitusel tööl, saab seal makse maksmata ja töötamise registrisse kandmata töötasu, või käib aeg-ajalt Soomes tööl, kui raha otsa saab, aga ei vormista seda ametlikult –, siis mida peab sotsiaaltöötaja selle informatsiooniga peale hakkama? Mida seadus praegu ette näeb? Kuidas te seda mõelnud olete?

15:07 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski
Aitäh! See seadus ei muuda mitte kuidagi sotsiaaltöötaja õigusi ja kohustusi niisuguste juhtumite menetlemisel. Kuidas praktikas neid asju lahendatakse, ei ole mina kompetentne inimene vastama. Üldnorm on see, et õigusrikkumisest teadasaamise korral on kodanikel kohustus sellest teada anda. Ma pean tunnistama oma võhiklikkust selles osas, ma ei oska teile täpselt vastata, kuidas sotsiaaltöötajad sellistel puhkudel käituvad. Ega see küsimus ei puuduta ju ainult mitteaktiivseid noori, vaid väga paljusid muidki n-ö sotsiaaltöötajate kliente. Sellele küsimusele on kindlasti kompetentsemaid vastajad kui mina.

15:08 Aseesimees Enn Eesmaa
Austatud minister, teile praegu rohkem küsimusi ei ole. Juhtivkomisjoni nimel teeb ettekande Helmen Kütt, sotsiaalkomisjoni esimees. Palun!

15:08 Helmen Kütt
Austatud eesistuja! Lugupeetud ametikaaslased! Riigikogu sotsiaalkomisjon kogunes juba 18. detsembril 2017 täies koosseisus arutama sotsiaalhoolekande seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu 558 ettevalmistamist esimeseks lugemiseks. Põhjalikke selgitusi andsid ja küsimustele vastamises osalesid tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski, Sotsiaalministeeriumi tööhõive osakonna peaspetsialist Juhan Kinks ja õigusnõunik Susanna Jurs. Täpselt sama põhjalikult, nagu tervise- ja tööminister andis täna siin selgitusi, tegi ta seda ka sotsiaalkomisjonis. Ma pean ütlema, et kõik need küsimused, mis sotsiaalkomisjonis esitati ja mida ma teile tahtsin tutvustada, esitati täna ka siin saalis – vähemalt need, mis meil on protokollitud. Siin esitati isegi rohkem küsimusi, kui sotsiaalkomisjoni liikmed oma istungil küsisid. Komisjonis andsid vastuseid nii minister kui ka õigusnõunik ja tööhõive osakonna peaspetsialist.
Sotsiaalkomisjon langetas järgmised menetluslikud otsused. Esiteks, teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu 17. jaanuari istungi päevakorda. Teiseks, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks kümme tööpäeva ehk siis 31. jaanuar 2018 kell 17.15. Ettekandjaks otsustati määrata komisjoni esimees, teie ees kõneleja Helmen Kütt. Kõik otsused olid konsensuslikud. Aitäh!

15:10 Aseesimees Enn Eesmaa
Küsimuste vooru avab Tiina Kangro. Palun!

15:10 Tiina Kangro
Aitäh! Hea Helmen! Minister jäi viimase küsimuse puhul pisut lakooniliseks. Kas sina oskad sellele vastata? On sul ju rikkalikud kogemused kohaliku omavalitsuse sotsiaalosakonnas töötamisest ja selle

juhtimisest. Minister vastas, et ta ei tea, kuidas selle registri käivitamine hakkab mõjutama sotsiaaltöötajate kohustust raporteerida vastutustundlike kodanikena kõikvõimalikest sellistest juhtumitest. Kas sa oskad tema vastust täiendada?

15:11 Helmen Kütt

Aitäh! Kuna ma olen komisjoni ettekandja, siis ma stenogrammi huvides ütlen, et komisjonis sellist küsimust ei tekkinud. Aga ma laiendan seda vastust isikliku kogemuse põhjal. Ma võin öelda, et kui sotsiaaltöötaja võtab ühendust mõne noorega ja vestluses selgub, et ta töötab mustalt või käib Soomes tööl ilma vormistamata, siis esimene asi, mida sotsiaaltöötaja teeb, on see, et ta annab kindlasti informatsiooni, mida see noore jaoks tähendab. Ta on haigekassa poolt kindlustamata ning ainult õnnetusjuhtumi esmaabi kuulub kompenseerimisele. Teine asi on see, et noored eriti pensioni peale ei mõtle, aga sotsiaaltöötaja peaks neid ka selles vallas valgustama.
Mis edasi? Milliseid võimalusi sotsiaaltöötajad pakuvad või mida soovitavad? Ega ainult sotsiaaltöötaja omavalitsuses noorsootööd ei tee. On nii Rajaleidja kui ka programmi "Noorte tugila" keskused. Esmase kontakti saamisel on oluline ka sellist informatsiooni jagada. Tõesti, noor inimene võib abist keelduda ja sellega sotsiaaltöötaja volitused lõpevad. Ega vägisi kedagi aidata ei ole mõtet ja seda ei saagi teha, aga infot pakutavatest võimalustest võiks siiski anda. Üks teema, mis kindlasti õhus on, on see, et juba siis, kui sotsiaalkomisjon seda eelnõu arutas, usute või ei, head ametikaaslased, aga minule helistasid mitmed vanemad. Nad on mures nende noorte pärast, kes elavad kodus, mitte midagi ei tee, veedavad oma päeva väljas lihtsalt jalutades, sõpradega suheldes. Nad ei õpi, on koolist välja langenud juba 6.-7. klassis. Ja vanemad on tegelikult väga mures. Nii et see on mingil määral ka varajane ennetustöö, et need noored saaksid mingit abi.
Lootus, et nad selle abi ka vastu võtavad, on igal juhul suur, vähemalt nendes viies omavalitsuses, kes on programmiga liitunud. See pole küll seletuskirjas kirjas, aga stenogrammi huvides ütlen, et nendes viies omavalitsuses on vanuses 16–26 aastat noori 23 000 ja see on ainult 6,4% kokku 161 386-st. Ja viis omavalitsust 79-st on ka muidugi väga väike protsent. Samas on kõikidel teistel samuti võimalus liituda ja mina arvan, et parem on teha midagigi kui üldse mitte midagi teha. Aga vägisi kedagi aidata ei saa. Ja see ei ole nii mitte ainult noorte puhul, see on kõikide inimeste põhiõigus.
Ma ei tea, kas mu vastusest piisab. Aga minagi ei suuda ette kujutada, mida sotsiaaltöötaja juhtumikorraldusega ja kõige muuga tegeledes kohapeal ette võtab.

15:15 Aseesimees Enn Eesmaa

Krista Aru, palun!

15:15 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Kas te toetudes iseenda kogemustele ja ka teadmistele selles valdkonnas arvate, et see seaduseelnõu suurendab sotsiaal- ja noorsootöötajate koormust? Ning kui hästi ollakse valmis abi vajavale noorele, kes ise on nõus ja kelle vanemad on nõus, ka sobiv koht leidma? Kust tuleb teadmine, kas talle peaks pakkuma sobivat töökohta või võiks see olla hoopis kool? Selle seaduseelnõu eesmärk on minu meelest just nimelt leida igale noorele sobiv koht. Kas see suurendab ametnike töökoormust?

15:16 Helmen Kütt

Aitäh küsimuse eest! Kahtlemata see suurendab töökoormust, aga väga paljud omavalitsused on peale haldusreformi täiendavalt tööle võtnud nii lastekaitsetöötajaid kui noorsootöötajaid. Kui selle probleemiga ei tegeleta praegu, siis on see suur probleem sotsiaaltöötajate laual kolme, nelja või viie aasta pärast. Konkreetse noore inimese jaoks aga võib olukord olla väga traagiline. Komisjonis tekkis meil küsimus suurema töökoormusega seotud rahastamise kohta. On selge, et pilootprojektiga seotud omavalitsustele ja kõikidele teistele, kes soovivad ka liituda, Sotsiaalministeerium lisaraha eraldab.

15:16 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh, austatud ettekandja! Teile rohkem küsimusi ei ole. Oleks küll, aga me saame ettekandjatele esitada kuni kaks suulist küsimust.

15:16 Helmen Kütt

Aga ma luban, Urve, et ma vastan su küsimusele hiljem.

15:16 Aseesimees Enn Eesmaa
Urve Tiidusel on võimalik oma küsimus vormida ka läbirääkimiste käigus. Avan läbirääkimised selle seaduseelnõu üldpõhimõtete aruteluks. Esimesena palun, Tarmo Kruusimäe Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel.

15:17 Tarmo Kruusimäe
Hea austatud esimees! Head rahvasaadikud! "Hariduselt räpane ja roiskund hinge sisikonnast, astun lärtsti ellu sisse, sigin töölisperekonnast." See on Merle Jäägri luuletus sellest ajast, kui mina olin NEET-noor. Tõesti, haridustee jäi mul pooleli gümnaasiumi viimases klassis. Ka tööga oli keeruline, sest ma olingi sõna otseses mõttes neediline. Ma muidugi töötasin, aga see ei olnud mu unistuste töö – sealt on tulnud ainult hüüdnimi. Minu unistuste töö ja tööandja istub siin. Mitteformaalselt olin ansambli Turist transamees. Seega on vahe, mida noor tahab teha ja mis võimalused tal on. Kui ma ei oleks NEET-noor olnud, oleks ma täna võib-olla keegi muu ja mitte siin. Ma olen õnnelik, et mul oli väga raske lapsepõlv. Aga tulen nüüd tänase eelnõu juurde. Jah, Eesti Noorsootöö Keskus koostöös Sotsiaalministeeriumiga ja koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga ja koostöös Justiitsministeeriumiga alustas NEET-noorte projekti ja selleks oli esmalt vaja teatud andmeid. Need andmed on täna olemas ja siin oli küsimus, kuidas noored teavad, et nende andmeid töödeldakse. Jah, seaduse mittetundmine ei vähenda vastutust ja lapsevanemad vastutavad enda laste tuleviku eest. Ma arvan, et kui ma teen siin *statement* 'i, et, lapsevanemad, teavitage oma 16-aastaseid lapsi, et nad annaks teada, kui nad ei soovi, et nende andmeid risttöödeldakse, siis on see projekt läbi kukkunud. Viis kohalikku omavalitsust on ikka jube vähe.
Ma arvan, et neid meetmeid on tegelikult palju. Ma räägin ainult enda isikulikust kogemusest, aga arvan – võib-olla ekslikult –, et noorsootöö on see võtmesõna. Ma olen kohanud noorsootöötajaid, kes saavad noortega parema kontakti kui sotsiaaltöötajad. Nagu minister ütles, ega tegelikult esimene "ei" ei ole lõplik "ei". Sealt alles dialoog algabki ja väga lihtsalt tuleb kogu see info välja. Kuid minu küsimus on, mis me selle teadmisega pääle hakkame. Mida me neile pakume?
Ma olen arvanud, et töövarjupäev on hea mõte, aga kas selle ameti sisu jõuab noorele kohale, kui ta üks päev töllerdab täiskasvanul sabas? Kui me kulutame selleks viis päeva ehk töönädala, siis ehk neljapäeva hommikul hakkab noor üht-teist jagama. Esimesed kaks päeva on: "Jou! Olen siin, julmalt igav, täiega! Miskit ei jaga!", aga neljapäeval juba tekib huvi. Aga selle jaoks oleks meil vaja raha.
Enne meeldis meile kogu raha valada betooni. Nüüd on pika patsiga mehed öelnud, et IT on kõige lahendus. Jah, informatsioon on äärmiselt oluline ja me oleme väga rahul, kui me valame hea hunniku raha informatsiooni, lootes, et sealt tuleb ka lahendus. Ei! Sealt tuleb ainult teadmine! Üks kolleeg küsis, kes need noored on, mida need noored teevad. Nad õpivad! See ongi elukestev õpe, see on nn eluülikool, nagu meie siin naerdes ütleme. Võib-olla noore inimese arvates on see, et ta ühe aasta jooksul vahetab viis korda töökohta, normaalne. Noor inimene otsib ennast. Minu ajal aga öeldi, et ta on tööpõlgur.
Palun lisaaega!

15:21 Aseesimees Enn Eesmaa
Palun, kolm minutit juurde!

15:21 Tarmo Kruusimäe
Aitüma! Minu ajal öeldi jah, et kuule, mees, miks sa tööl ei püsi. Seega tuli käia tööl. Ühiskonnas on hoiakud muutunud. Nüüd me küsime, mida see noor teeb. Ja kui ta näiteks ütleb, et ma tahan Põlvas juveliiriks õppida, aga kui Põlvas ei saa juveliiriks õppida, siis sellest piisab. Me võtame selle info teadmiseks ja paneme STAR-i linnukese kirja. Ta tahab õppida juveliiriks, aga kohalikus omavalitsuses selleks võimalust ei ole. Me oleme tema andmetega toimetanud, me oleme info teadmiseks võtnud, aga lahendust kui sellist ei ole. Võib-olla saata ta kokakooli?
Noortele tuleks rohkem tutvustada reaalset tööd ja seda silmas pidades on tõesti hea, et me oleme seadusloomes mingeid samme astunud. Kuid pahatihti on vaja ka raha, et firmad noori tööle võtaks ja neile maksaks. Eesti Vabariigis on igal inimesel õigus saada tehtud töö eest tasu. Me ei saa noori

narritada ja suhtuda nendesse üksnes kui abivajajatesse. Minus tekitab alati kummalist tunnet kampaania "Teeme ära!". On üks kildkond projektijuhte, kes saavad raha ja kutsuvad teisi üles: tulge-tulge, teeme ära! Ma ütlen, et tehke ise ära. Tehke ise midagi ära ja teenige endale see papp! Esimene kord see oli ikka täitsa uskumatu: nii kõrge palgaga inimesed tulid mõtte peale, et viime prahi kuhugi kokku, aga mitte keegi neist ei tulnud selle peale, et kogutud praht tuleb ka kuskile ära viia. Liiga ülespetsialiseeritud inimesed! Nad said aru, et praht on vaja ära korjata, aga üks talupojamõistusega kas või koristaja oleks võinud poole väiksema palga eest tähelepanu juhtida, et see kõik on vaja kuskile ka ladustada.
Ma loodan, et see eelnõu avab laiema diskussiooni. Milleks valada olemasolev raha süsteemi, milles olevaid andmeid võib-olla ei saagi kasutada – iga lapsevanem võib ju öelda, et ta ei soovi, et tema lapse andmeid kasutatakse. Nii ongi see viies kohalikus omavalitsuses käivitatud projekt nagu pool muna. Me ju teame seda vana ütlust, et parem pool muna kui tühi koor. Ma ei teagi, kumb meil praegu siin ees on. Oleks oodanud ikkagi miskit, mis läheb täiega asja ette.
Ma saan Jevgenist siiski aru. Enne ta oli haridus- ja teadusminister ja tegeles noorsootööga, nüüd on see eelnõu. Kui ta homme on kaitseminister, siis ta ütleb: "Ajateenistusest eemale hoidvad noored on meie riigi jaoks suur probleem. Ma teen ettepaneku teha uus infosüsteem, mille abil me saame teada, mis põhjustel hoiavad noored poisid ja tüdrukud ajateenistusest eemale. Vastavalt põhiseadusele on neil ajateenistuses käimise kohustus ja ma teen ettepaneku luua see infosüsteem. Me saame nii väga olulised andmed." Andmed on meil olemas. Need tuleb noorte käest lihtsalt vestluse käigus kätte saada. Ning edasi viime noored ninapidi otse reaalse töökoha juurde! Aitüma!

15:25 Aseesimees Enn Eesmaa

Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel räägib Monika Haukanõmm. Palun!

15:25 Monika Haukanõmm

Härra juhataja! Head Riigikogu liikmed! Oleme juba kõvasti üle tunni väga kirglikult arutanud NEET-noorte küsimusi. Mulle tundub, et selle eelnõu põhifookus või põhiküsimus on selles, kas eraelu puutumatuse riive ja selle tulemus on proportsionaalsed ning probleemi lahendamise meetodid asjakohased. Kas pakutud lahendus, mis on meie ette pandud, aitab seda probleemi ka tegelikult lahendada?
Ma ei kahtle mitte hetkekski, et noorte õppima asumine või tööle minek on oluline eesmärk. See, et noorte tööpuudus on pea kaks korda suurem kui vanemaealiste inimeste oma, on kindlasti häirekell. Aga selle plaanitava süsteemi puhul on üliolulineline just see, et noortele peab jääma võimalus keelata oma andmete töötlemine. Mulle teeb muret just 16–18-aastaste sihtgrupp, kes tsiviilseadustiku üldosa seaduse kohaselt on alaealised, piiratud teovõimega. Kui 16- või 17-aastane noor ütleb, et ei, ma ei taha teie abi, ärge rohkem tulge, aga alles pärast seda, kui on mindud küsima tema vanemate käest, kas siis ei ole mitte tegemist nn tühja lubadusega? Aga samamoodi peab noortele jääma võimalus ka abist loobuda. Ning isikuandmete töötlemise turvalisus peab olema tagatud.
Täna ei ole väga tahetud rääkida sellest, kui palju planeeritav muudatus toob lisaülesandeid omavalitsuse sotsiaaltöötajatele ja kui palju see nõuab raha. Noori edasi õppima ja tööle suunata on vaja, nagu ma juba ütlesin, kuid seda saab teha kohaliku omavalitsuse mõtestatud tegevusega. Mittehõivatud noorte inimeste nimede väljaraalimine edasise tegevuseta kuhugi ei vii. Mis on need edasised tegevused, millega peaks kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötaja tegelema, see eelnõust välja ei tule.
Ma nõustun sajaprotsendiliselt õiguskantsleri arvamusega, et lisaraha, mille me suuname selle eelnõuga sotsiaaltöötajatele nende töö tegemiseks, võiks hoopis suunata ennetustegevusse. Oleks kasulikum ja eesmärgipärasem. Võiks soodustada haridusasutustesse sisseastumist ja seal püsimist, käivitada uusi erialasid ja pakkuda paindlikke õppimise ja praktika võimalusi, tõhusamat ja tõesti toimivat karjäärinõustamist, võimaldada paindlikke ja lihtsaid töösuhteid jne. Kui eesmärgiks võtta pelgalt noorte teavitamine Rajaleidja, Eesti Töötukassa ja muudest teenustest – sotsiaaltöötaja saab ju soovitada, et pöördu sinna, siis sa saad seda –, siis selleks on ka muid kanaleid, kas või pimepostitus. Need riivavad eraelu puutumatust märksa vähem kui eelnõus ette nähtud isikute profileerimine ning riigile oleks see rahaliselt vähem koormav. See oli õiguskantsleri seisukoht.
Meie ees oleva eelnõu eraellu sekkumise põhjendus on natuke kunstlik. Tänapäevaste meetoditega on võimalik kasutada palju mõistlikumaid lahendusi. Me ei tea, kas plaanitav lahendus töötab või mitte ja

seda enam kaheldav on selline põhiseadust riivava õigusakti vormimine. Kõigepealt me käivitame pilootprojekti viies omavalitsuses, siis me analüüsime, hindame tulemusi, ja kui see ei tööta, siis me kustutame selle sätte sellest seadusest. Kas ei oleks mõistlikum viia enne läbi pilootprojekt nendes viies omavalitsuses – vaadata, kas see töötab – ja kui töötab, alles siis kanda uued normid seadusesse? Mulle tundub, et lähenemine "proovime ja vaatame ning siis reageerime" ei ole praegu asjakohane. Aitäh!

15:30 Aseesimees Enn Eesmaa
Helmen Kütt Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel. Palun!

15:30 Helmen Kütt
Austatud eesistuja! Lugupeetud ametikaaslased! Selle seaduseelnõu on algatanud Sotsiaalministeerium, aga ta on selle algatanud peale seda, kui 2016. aastal viidi läbi katseprojekt Tartus ja Võrus. Need omavalitsused olid valmis katsetama ja nad nägid selles kasu. Nüüd viiakse läbi pilootprojekt viies omavalitsuses. Nende viie hulgas on ka Võru ja Tartu. Nad soovivad seda tööd teha. Seega me anname viiele kohalikule omavalitsusele võimaluse tegeleda just nimelt ennetava tööga. Sest kui me noortega praegu ei tegele, siis pärast tegeleme tagajärgedega.
Sotsiaaldemokraatlik Erakond kindlasti toetab seda eelnõu. Selleks, et seda pilootprojekti läbi viia ja et oleks tagatud andmekaitse, on vaja see seaduses sätestada. See oli ka nii Andmekaitse Inspektsiooni, õiguskantsleri, Justiitsministeeriumi kui ka Sotsiaalministeeriumi üksmeelne ettepanek. Sellepärast on see seaduseelnõu meie laudade peal. Samas me ootame 31. jaanuariks parandusettepanekuid, mis kindlasti eelnõu rikastavad ja parandavad. Sotsiaalkomisjoni esimehena võin kindlasti lubada, et kui me komisjonis hakkame eelnõu ette valmistama teiseks lugemiseks, siis me kutsume Tartust ja Võrust kohale omavalitsuste sotsiaaltöötajaid, et nad oma kogemusi jagaksid. Muidugi küsime neilt ka seda, miks nad otsustasid pilootprojektis osaleda. See on võimalus! Aitäh teile!

15:32 Aseesimees Enn Eesmaa
Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 558 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määran eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 31. jaanuari kell 17.15.

---

3. 15:32 Laevade ballastvee ja selle setete kontrolli ning käitlemise 2004. aasta rahvusvahelise konventsiooniga ühinemise seaduse eelnõu (557 SE) esimene lugemine

15:32 Aseesimees Enn Eesmaa
Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse esitatud laevade ballastvee ja selle setete kontrolli ning käitlemise 2004. aasta rahvusvahelise konventsiooniga ühinemise seaduse eelnõu 557 esimene lugemine. Palun kõnetooli ettekandjaks keskkonnaminister Siim Kiisleri.

15:32 Keskkonnaminister Siim Kiisler
Auväärt juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Laevade ballastvee ja selle setete kontrolli ning käitlemise 2004. aasta rahvusvaheline konventsioon jõustus 8. septembril 2017. aastal ehk üsna hiljaaegu. Me peame otstarbekaks selle konventsiooniga ühineda laevade ballastvees leiduvate võõrliikide leviku piiramiseks. Võõrliikide levik on üks viiest põhilisest ohust looduse mitmekesisusele. Läänemere piirkonnas on võõrliigiks selline taim või loom, mis on siia sattunud inimese tegevuse tõttu mõnest teisest merepiirkonnast. Kuid Läänemere eri osades võib samuti olla erinevaid liike. Seega võivad Eesti mereala ohustada ka mõne teise Läänemere riigi merealal kohanenud liigid. Võõrliigid muutuvad ohtlikuks siis, kui nad ohustavad kohaliku loodusliku ökosüsteemi toimimist, näiteks hävitades oma elutegevusega juba olemasolevaid elupaiku või liike.
Läänemere seisundi aruande kohaselt on meie meres 140 võõrliiki. Nad on siia sattunud peamiselt laevade ballastveega. Seejuures tuvastati aastatel 2011–2016 Läänemere piirkonnas 14 uue võõrliigi levik.
Kõnealune konventsioon seab laevadele reaalnõudeid ballastvee käitlemise korraldamiseks selliselt, et laeva ballastveega kaasa võetavad loomad ja taimed ei pääseks sihtsadamas või teel sadamasse

merekeskkonda. Eestis on laevaregistri andmetel praegu küll ainult 26 laeva, mis kasutavad ballastvett, kuid Eesti sadamaid külastavad ka teiste riikide laevad. Hiljemalt 2024. aastal peavad kõik ballastvett kasutavad laevad hakkama väljapumbatavat ballastvett käitlema. Seega, ilma puhastamata või töötlemata ja võõrliikidega ballastvett merre lasta ei tohi. Samas võimaldab konventsioon anda vabastusi. Näiteks, kui laevad sõidavad ainult Tallinna ja Helsingi või Paldiski Lõunasadama ja Kappelskäri sadama vahel, siis ei pea nad ballastvett käitlema. Vabastuse saab laevale anda kuni viieks aastaks juhul, kui keskkonnatingimused sadamates, mille vahel laev opereerib, on sarnased ning riski hindamise käigus ei ole tuvastatud võõrliikide levikut soodustavaid tegureid.
Lisaks on konventsioonis nõuded sadamatele, kus toimub ballastveetankide remont või puhastamine. Sadamaregistri andmetel meil praegu ühtegi sellist sadamat ei ole. Eestil on siiski pikaajalised traditsioonid laevaehituses ja -remondis ning meile teadaolevalt on vähemalt ühel-kahel sadamal olemas potentsiaal ballastitankide puhastamise ja remondiga seotud teenuste pakkumiseks.
Konventsiooni ratifitseerimise seaduse eelnõu on tehtud koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga ning Eesti Laevaomanike Liidu ja Eesti Sadamate Liiduga.
Kokku võttes, konventsiooniga ühinemine on eelduseks võõrliikide leviku edasisel tulemuslikul piiramisel. See on teadaolevalt kõige efektiivsem viis uute võõrliikide lisandumise vältimiseks Eesti merealas. Võimalused võõrliikide merest eemaldamiseks või muul viisil ohjeldamiseks sama hästi kui puuduvad, seetõttu tuleb keskenduda ennetavate ja vältivate meetmete rakendamisele. Aitäh!

15:36 Aseesimees Enn Eesmaa
Esimese küsimuse ministrile esitab Peeter Ernits.

15:36 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea minister! Kui mõned tulnukad, võõrliigid tulevad, siis pole oluline, kas nad tulevad kaubalaeva, allveelaeva või sõjalaeva ballastveega. Ma küsin teilt, miks ei kehti see konventsioon sõjalaevade ja allveelaevade puhul. Kas Eesti valitsus kavatseb teha ettepaneku täiendada seda ka sellise punktiga? Veel ja tulnukatel pole vahet, kus paagis nad tulevad.

15:37 Keskkonnaminister Siim Kiisler
Tõepoolest, see ei kehti olemasolevate sõjalaevade ja riigi haldusülesandeid täitvate laevade suhtes. Seletus on, et see ei ole mõistlik ja teostatav, ilma et kahjustuks nende laevade võime täita neile pandud funktsioone. Ma ise ei olnud selle konventsiooni läbirääkimiste juures, nii et kahjuks ei oska öelda, kuidas sellise tulemuseni jõuti. Kas Eesti võiks algatada konventsiooni muutuse? Me pole veel liige. Kui me oleme liitunud ja ratifitseerimiskirjad üle andnud, siis me võime näiteks Riigikogu keskkonnakomisjonis arutada, kas me peaksime tegema sellise ettepaneku. Ma arvan siiski, et näiteks sõjalaevade puhul seda probleemi ei ole. Ballastvee kasutamine ei ole seal nii laialt levinud kui näiteks tankerite puhul. Ma usun, et kaubalaevade ja tankerite korral on see küsimus aktuaalsem ja olulisem kui sõjalaevade puhul.

15:38 Aseesimees Enn Eesmaa
Palun, Krista Aru!

15:38 Krista Aru
Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Seletuskirjas on öeldud, et 2017. aasta seisuga ei ole ühelgi Eesti sadamal võimekust ballastvee käitlemiseks. Kas teil on arvamus või seisukoht, on mõni sadamatest valmis seda välja arendama? See on ju mõneti majanduslik võimalus. Või ei ole meil üldse sellist huvi?

15:39 Keskkonnaminister Siim Kiisler
Aitäh! See konventsioon ei kohusta kõiki sadamaid ballastisetteid vastu võtma. See ei kohusta otseselt ka riiki, mis on konventsiooniga liitunud, määrama endale selliseid sadamaid. Teoorias on nii, et kui mõne meie naaberriigi sadamas on selline võimalus olemas, siis võivad meie laevad seda kasutada. Küsimus on just setetes. Puhastusseadmed peavad olema laeval endal, aga järgmisena peab ta vabanema setetest. Küsimus on, kas meie sadamad näevad siin võimalust äri teha ja kas see on nende

jaoks ettevõtluse seisukohalt mõistlik. Praegu ei ole teada, et mõni Eesti sadam oleks väga innustunud kohe sellise võimaluse loomisest.

15:40 Aseesimees Enn Eesmaa
Peeter Ernits, teine küsimus.

15:40 Peeter Ernits
Hea juhataja! Härra minister! Kas te olete mõelnud selle peale, et näiteks Tallinna lahes ja ümberkaudsetes lahtedes hakkab lestakala välja surema? Põhjus on selles, et üks Aasovi ja Mustast merest ballastveega tulnud tulnukas, ümarmudil, õgib lestakala marja ära. Kalurid peavad lestapüügilt üle minema – ja ongi juba läinud – ümarmudila püügile. Mis teie sellest arvate?

15:41 Keskkonnaminister Siim Kiisler
Ma arvan, et see ei ole hea. Olen mudila peale mõelnud, kui vastata otse küsimusele. Aga nagu ma juba ütlesin, ülimalt keeruline on meie vetes juba oleva võõrliigi levikut tulemuslikult piirata. Tunduvalt tõhusamad on ennetusmeetmed. Ballastvee puhastamise ja käitlemise nõue on ennetav meede. Minu teada ei ole meil väga häid võimalusi meie merevetes juba olevate võõrliikide leviku tõkestamiseks ja neist vabanemiseks.

15:42 Aseesimees Enn Eesmaa
Palun, Urve Tiidus!

15:42 Urve Tiidus
Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Ma küsin ühe täpsustava küsimuse. Meil neid ballastvett töötlevaid sadamaid ei ole ja kindlasti ka võõrliigid meile väga ei meeldi, aga küsimus on selles, et Eestil tekib selle konventsiooniga ühinemisel mingisugune kontrollikohustus. Kas te räägite selle natuke lahti? Siin on majandus- ja taristuministri määruse kavand, mis täiendab välisriigi lippu kandvate laevade kontrollimise korda.

15:42 Keskkonnaminister Siim Kiisler
Jah, ballastvee käitlemise kontrolli, kui see Riigikogu otsusel seadusena jõustub, hakkab tegema Keskkonnainspektsioon. See tähendab loomulikult lisategevusi ja nende kulu oleks hinnanguliselt 30 000 eurot aastas.

15:43 Aseesimees Enn Eesmaa
Auväärt minister, teile rohkem küsimusi ei ole. Juhtivkomisjoni ettekande teeb keskkonnakomisjoni esimees Rainer Vakra.

15:43 Rainer Vakra
Austatud juhataja! Head kolleegid! Eelnõu algatas Vabariigi Valitsus 2017. aasta 4. detsembril ja keskkonnakomisjon on seda arutanud ühel istungil, 8. jaanuaril aastal 2018. Komisjoni istungil tutvustas eelnõu Keskkonnaministeeriumi asekantsler koos merekeskkonna osakonna peaspetsialistiga ja nad vastasid ka komisjoni liikmete küsimustele. Samal istungil tegi komisjon ettepaneku saata eelnõu esimesele lugemisele ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks 31. jaanuari 2018 kell 16.
Annan lühikese ülevaate keskkonnakomisjonis toimunust, aga enne seda kiidan kolleege Krista Aru ja Urve Tiidust, kes oma väga asjakohaste küsimustega juba avasid siin diskussiooni. Täpselt needsamad küsimused olid arutelu all ka keskkonnakomisjonis. Veel tunti komisjonis huvi selle vastu, miks on konventsiooni vastuvõtmisest jõustumiseni kulunud ligi 14 aastat. Harry Liiv, kes on Keskkonnaministeeriumi asekantsler, vastas, et Läänemere piirkonnas pöörati konventsioonile tähelepanu alles pärast 2010. aastat, kui Läänemere piirkonna merekeskkonna kaitse konventsiooniga liitunud riigid pidasid seda oluliseks. Lisaks, konventsioon jõustus alles 2017. aasta septembris. Põhjus on ka see, et konventsioon jõustus siis, kui oli täidetud piisav maht maailma kaubalaevastiku mahu täitumisest – teadupärast oli see 2017. aastal.
Komisjoni liikmed tundsid huvi, kuidas seda kontrollitakse ning kes hakkab selle konventsiooni

kontrollimist ja jõustumist siin Eestis päriselus ellu viima. Saime vastuseks, et Keskkonnainspektsioon.
Lisaks küsis hea kolleeg Meelis Mälberg, kas meie idanaaber Venemaa on vastava konventsiooniga liitunud, kuna Eestist mööduvad näiteks ka Panama liinil sõitvad laevad. Keskkonnaministeeriumi peaspetsialist Kaspar Anderson kinnitas, et nii Venemaa kui ka Panama on vastava konventsiooniga ühinenud.
Hea kolleeg Peeter Ernits tõstatas sama küsimuse, mille kohta ta küsis ka täna siin suures saalis ja mis puudutab sõjalaevu. Ka komisjon märkis ära, et kõikvõimalikud täiendusettepanekud on võimalikud siis, kui Eesti on konventsiooniga liitunud. Ja miks mitte vaadata üle ka see laevastiku nimekiri, kellele see konventsioon kehtima hakkab. Loomulikult on kõige suuremahulisemad tankerid. Naftatankerite probleemist ongi see rahvusvaheline konventsioon tegelikult välja kasvanud.
Lisaks küsis kolleeg Terje Trei, kes Läänemere riikidest ei ole konventsiooniga liitunud ehk kas on mõni riik, kes ei ole veel sellega ühinenud. Vastati, et peale Eesti valmistub ühinema Leedu, kõik ülejäänud Läänemere riigid on juba liitunud.
Seega, keskkonnakomisjonis toimus suure saaliga analoogne arutelu. Siinkohal tuleb tõesti tunnustada häid kolleege, kes on keskkonnateadlikud ja väga hästi kursis keskkonnaküsimustega, mitte ainuüksi Eestis, vaid ka maailmas, ning soovivad kaasa rääkida ja kaasa mõelda.
Nimetan lühidalt ka neli otsust, mis komisjonis tehti. Eelnõu ettekandjaks määrati keskkonnakomisjoni liige Rainer Vakra. Tehti konsensuslik ettepanek võtta eelnõu Riigikogu täiskogu päevakorda 17. jaanuariks 2018, mis on täna, ja ühtlasi tehti ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada. Nii nagu ma juba ütlesin, otsustati määrata muudatusettepanekute tähtajaks 31. jaanuar 2018 kell 16. Aitäh!

15:47 Aseesimees Enn Eesmaa
Krista Aru, teie küsimus, palun!

15:47 Krista Aru
Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Kas komisjon arutas ka seda küsimust, kas selle konventsiooniga liitumine tagab, kindlustab või annab Eesti lipu all sõitvatele laevadele ka mingeid eeliseid?

15:48 Rainer Vakra
Aitäh! Seda komisjonis arutati. Nii nagu ma ka oma esimeses lõigus viitasin, tegelikult on selle konventsiooni vastuvõtmisest jõustumiseni läinud 14 aastat. Esialgu Eesti laevnikele tundus, et sellest tuleb rohkem sekeldust kui kasu. Tegelikult on nii, et kui Eesti on selle konventsiooniga liitunud, siis on võimalik meie enda lahes sõitvaid laevu sellest vabastada, aga riigina ja ettevõtetena on saadud vastavad plusspunktid. Pigem tekkis küsimus, et Eesti laevnikel võib tekkida konkurentsis raskusi näiteks põhjakaldal olevate laevafirmadega, kes saavad öelda, et meie oleme konventsiooniga liitunud, kuigi nad on saanud vabastuse. Eesti pool ei ole saanud öelda, et ollakse liitunud. See oli tegelikult ka Eesti ettevõtete huvides, et olla võrdselt, ütleme, keskkonnaalaselt positiivsetes vetes koos teiste ettevõtjatega.

15:49 Aseesimees Enn Eesmaa
Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh, austatud ettekandja! Üldpõhimõtete arutelu avab Peeter Ernits Eesti Keskerakonna fraktsiooni nimel.

15:49 Peeter Ernits
Hea juhataja! Head kolleegid! Kui me räägiksime siin täna migrantidest, siis oleks saalis palju rohkem rahvast ja temperatuur oleks palju kõrgem. Paraku me räägime ka täna selle konventsiooni ratifitseerimisega seoses tegelikult migrantidest. Need migrandid ei tule mitte kuskilt autode sisse ehitatud peidikutest, vaid nad tulevad legaalselt laevade ballastveega, ükskõik kust maailmamere eri kohtadest. Senimaani ei ole sellist konventsiooni, mis käsitleks migrantide liikumist ja nende ülemäärast saabumist ühte või teise riiki.
See konventsioon – ma ütlen juba ette välja – on väga hea konventsioon.
Et mitte pikalt rääkida, siis tegelikult on teada, et neid võimalikke migrantliike, kes võiksid liikuda ja liiguvad igal hetkel, ka praegu, on laevade ballastvetes üle 4500. Küsimus on, kuhu nad lähevad ja

kuidas nad suudavad ennast kehtestada uues paigas, kus see ballastvesi välja lastakse. Neid liike on tõesti palju. Esimesed, teadaolevalt liiva-uurikkarbid, saabusid meile juba 11.–12. sajandil. Enamik on meile tundmatud, aga valdavalt on tegemist liikidega, kes elavad mere põhjas. Võib öelda ka niimoodi, et ega nende elust ja sellest, kui palju neid tegelikult on, palju ei teata. Ma tutvustan teile ainult paari-kolme sellist, kelle nime ei ole siin saalis kunagi kõlanud. Esiteks, Virginia keeritsuss – jätke meelde! – 1980-ndast Euroopas, 1985-ndast Läänemeres, 1995-ndast Liivi lahe põhjaosas. Mis ta teeb? Seesama Virginia uss kaevub sügavamale ja aktiivsemalt kui kohalik keeritsuss ja tõrjub kohaliku välja. Mäletate seda juttu, kuidas tuli kährik ja lükkas mägra välja. Kuna ta kaevub sügavamalt, on raskem kohalikele kaladele söögiks langeda. Teiseks, Põhja-Ameerika vöötkirpvähk. Talub hästi saastatud merd, sigib kõvasti, tõrjub välja kohalikud kirpvähid. Täpselt samamoodi nagu kährik omal ajal mägra. Mäletate seda laulukest. Pealegi on ta varjulise eluviisiga ja kalad ei pääse ligi. Kolmandaks, Hiina villkäppkrabi – jätke meelde! –, elab Lõuna-Hiina ja Korea juures meres ehk seal, kus olümpiamängud toimuvad. Euroopas esimest korda 1912, Saksamaal. Uuristab käike jõgede kallastesse, soodustab erosiooni ja varinguid, kahjustab kalapüügivahendeid ning sööb võrkudesse sattunud kalu.
Viimane, kellest ma tahaks rääkida, on ümarmudil, kes on sattunud Läänemerre ja Põhja-Ameerika suurde järvistusse Kaspia merest, Aasovi merest, Araali merest ja Marmara merest. Gdanski lahes 1990, Pärnu lahes 1992. Kes on kalamehed ja elavad siin põhjarannikul, teavad, et ta on siin Tallinna lahes ja Lahepere lahes – tegelikult kõikides lahtedes – lesta välja söönud. Hea kolleeg ja endine Riigikogu liige Tarmo Kõuts püüab kala, aga ta püüab viimasel ajal neid ümarmudilaid (mis on muuseas väga maitsvad), sest lesta on jäänud väga väheks. Ta ei ohusta mitte ainult lesta, vaid ohustab ka teisi kalu. On olemas selline kala nagu võldas. Mudil, jällegi, sööb tema marja ja võistleb kudemispaikade pärast jne. Tegelikult on see taas selline n-ö kährik, kes on tulnud siia meie mäkra välja sööma.
Niisiis, mina toetan seda konventsiooni ja soovitan ka teil seda teha. Kuigi pikalt on aega läinud – selle ratifitseerimine on läinud üle kivide ja kändude –, on see hea ja kasulik asi. Sõjalaevad võiks Eesti poolt ka pildile tuua. Vesi on vesi, ükskõik kus paagis ta on. Aitäh!

15:55 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 557 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määran eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 31. jaanuari kell 16.

---

4. 15:55 Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel väljaõppe- ja nõustamismissioonil Afganistanis" muutmine" eelnõu (564 OE) esimene lugemine

15:55 Aseesimees Enn Eesmaa

Tänane viimane päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel väljaõppe- ja nõustamismissioonil Afganistanis" muutmine" eelnõu 564 esimene lugemine. Kutsun kõnetooli ettekandjaks kaitseminister Jüri Luige. Palun!

15:55 Kaitseminister Jüri Luik

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Vabariigi Valitsus toob teie ette Riigikogu otsuse eelnõu meie Afganistanis võitlevate Eesti sõdurite mandaadi suurendamiseks, arvestades NATO, Ameerika Ühendriikide ja Suurbritannia palvet. Suurbritannia puhul on Briti kaitseminister teinud sellekohase konkreetse ettepaneku, et me suurendaksime oma osalust Afganistani missioonil 40 mehe võrra. Jutt on ühest rühmast. See panus tugevdab Eesti poliitilist rolli NATO-s ning kindlasti ka meie strateegiliste liitlaste USA ja Suurbritannia seas.
Ettepanek on osaleda juba nimetatud Afganistani Resolute Support üksuse operatsioonil Kabulis. Kabuli julgeolekujõud, Kabul Security Force on üksus, mida juhib Suurbritannia. Üksuse komandöri asetäitja on USA ohvitser ja peamised panustajad on USA, Suurbritannia, Taani ja Austraalia. See on väga oluline, et need riigid, kellega me Kabuli läheme, on meile kõik väga lähedaselt tuntud riigid, kellega me oleme koos Afganistanis olnud, nimelt Lõuna-Afganistanis Helmandi provintsis ja mujal Lõuna-Afganistanis

palju-palju keerulisemates oludes, keerulisemas operatsioonis.
Meie üksus oleks just nimelt Suurbritannia elemendi koosseisus ja tema ülesanne oleks väekaitse, baasikaitse ja kiirreageerimine hädaolukordades. Kaitseväe hinnangu kohaselt, mida ka Kaitseministeerium toetab, on Eestil olemas selline jalaväerühm, mida on võimalik operatsioonile saata, samuti tagada selle rühma rotatsioon. Selline ettepanek Vabariigi Valitsuselt. Aitäh!

15:58 Aseesimees Enn Eesmaa
Esimese küsimuse ministrile esitab Peeter Ernits.

15:58 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea minister! Teatavasti on Kabuli kuberner Eestile tuntud mees Yaqub Haidari, kes on ka Eestis tagaotsitavaks kuulutatud. Minu küsimus on selline: kui meie poisid lähevad Kabuli piirkonda, kas siis toimub ka kohtumine Kabuli kuberneriga?

15:59 Kaitseminister Jüri Luik
Ma pean tunnistama, et te teate sellest asjast rohkem kui mina. Ma ei oska selle Kabuli kuberneri kohta praegu ammendavat vastust anda, aga ma võin niisuguse üldmärkuse korras öelda, et kuna jutt on rühma tasemel üksusest, siis tõenäosus, et nad kohtuvad Afganistani mõne kõrge ametiisikuga, on peaaegu olematu.

15:59 Aseesimees Enn Eesmaa
Jääme põnevusega ootama läbirääkimisi, Peeter Ernits. Eerik-Niiles Kross.

15:59 Eerik-Niiles Kross
Hea juhataja! Hea minister! Sa ütlesid, et Eestil on olemas selline jalaväerühm, mida kavatsetakse saata. Kas see tuleb Scoutspataljonist või on vaja see eraldi komplekteerida? Kas oli kaalumisel ka mingite muude võimekuste kui lihtsalt jalaväerühma saatmine?

16:00 Kaitseminister Jüri Luik
Aitäh! Tõepoolest, plaanide kohaselt tuleb see üksus Scoutspataljoni baasil. Me kaalusime mitmeid eri variante, kuid lähtusime väga paljus ka Briti valitsuse väga konkreetsest ettepanekust, mis puudutab osalemist koos Suurbritanniaga. Ma usun, et arvestades poliitilist konteksti peame pidama oluliseks seda, et meie koostöö brittidega sõjalisel tasemel on väga tihe. Praegu on selline ettepanek. Tuleb muidugi arvestada, et Kabul on poliitiliselt ja sümboolselt väga tähtis koht. Ma usun, et me anname oma osalusega just sellisel viisil, nagu me praegu välja pakume, piisavalt tugeva sõjalise ja poliitilise signaali.

16:01 Aseesimees Enn Eesmaa
Peeter Ernits, teine küsimus.

16:01 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea minister! Ma praegu rohkem Rapla piimamehest ei räägi. Aga vanasti olid Eesti poisid eelkõige üsna ohtlikus Helmandi provintsis ja põhjaosa rahulikus Mazar-e Sharifi kandis oli neid millegipärast vähe. No Kabul on praegu ka suhteliselt rahulik. Milline see pilt nüüd on – kui palju poisse üldse Afganistanis on, kus nad üldse paiknevad ja kas on plaanis neid veel kusagile viia?

16:02 Kaitseminister Jüri Luik
Aitäh! Praegu on olukord selline, et meil on Afganistanis kuus võitlejat ja kui te selle ettepaneku n-ö täidate või tulete vastu otsusele mandaati suurendada, siis see arv suureneks 40 võrra. Tõepoolest, praegu on kõik meie võitlejad põhjas, suhteliselt rahulikus piirkonnas, teie nimetatud Mazar-e Sharifis. Seal on viis võitlejat ja üks on Kabulis staabis. Kabul on tõesti umbes sama ohutasemega koht nagu Põhja-Afganistan, aga meil tuleb muidugi arvestada, et Kabulil on Talibani ja ISIS-e jaoks sümboolselt suurem väärtus. Ohutaset Kabulis hinnatakse kõrgeks ja see on kõrge sellisel skaalal, kus on olemas ka

väga kõrge, mis on tavaliselt näiteks Helmandis ja teistes klassikalistes lahingutsoonides. Selge on see, et Afganistani minek on alati seotud riskidega, aga see on osa meie Kaitseväe kasutamisest rahvusvahelistel operatsioonidel.

16:03 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud minister, teile rohkem küsimusi ei ole. Aitäh! Juhtivkomisjoni ettekande teeb riigikaitsekomisjoni liige Johannes Kert.

16:03 Johannes Kert

Austatud Riigikogu istungi juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud kaitseminister! Daamid ja härrad! Eelnõu 564 kohta on mul ette kanda järgmist. Käesoleva aasta 9. jaanuari riigikaitsekomisjoni istungil andsid kaitseminister Jüri Luik ja Kaitseväe juhataja asetäitja brigaadikindral Indrek Sirel ning teised Kaitseministeeriumi ja Kaitseväe esindajad ülevaate eelnõuga seonduvast, sh Kaitseväe üksuse ettevalmistamisest missioonil osalemiseks. Käesoleva aasta 15. jaanuari istungil said komisjoni liikmed vastaval tasemel informatsiooni julgeolekuolukorra kohta Afganistanis.
Eelnõuga muudetakse Riigikogus 2017. aasta 13. detsembril vastu võetud otsust, millega pikendati 2018. aasta 31. detsembrini kuni kuue kaitseväelase kasutamist NATO Afganistani väljaõppe- ja nõustamismissiooni Resolute Support Mission tarvis. Normitehniliselt oli eelnõu ettevalmistamisel kaks valikut: kas teha uus otsuse eelnõu ja tunnistada Riigikogu 2017. aasta 13. detsembri otsus kehtetuks või muuta Riigikogu eelnimetatud, 13. detsembri otsust, suurendades vastavalt kaitseväelaste arvu. Nende valikute suhtes konsulteerisid Kaitseministeeriumi juristid riigikaitsekomisjoni nõunik-sekretariaadijuhatajaga, kelle pakutud eelnõu sõnastus leidis ministeeriumi toetuse.
Eelnõu üldpõhimõtetest. Eelnõu punkti 1 kohaselt suurendatakse missioonil olevate kaitseväelaste arvu 6-lt 46-le ning eelnõu punkti 2 kohaselt võib kaitseväelaste rotatsiooniperioodil olla kaitseväelaste ülempiir senise kuni 12 asemel kuni 92. Seega panustaks Eesti Kaitsevägi Afganistani missioonile rühmasuuruse üksusega, millele lisandub toetuselement ja staabiohvitserid. Rühmale nähakse ette ka soomukid, mis tagavad isikkoosseisu kaitse ja ülesannete läbiviimise efektiivsuse. Eesti kaitseväelaste ülesanne on Afganistanis panustavate riikide üksuste väekaitse, baasikaitse ja reageerimine kriisisituatsioonidele. Täiendav panustamine tuleb NATO ja USA palvest, kes suurendavad oma kaitseväelaste arvu Afganistanis. Lisaks, nagu kaitseminister meile äsja mainis, on Ühendkuningriigi kaitseminister pöördunud Eesti Kaitseministeeriumi poole kirjaga, mis sisaldab palvet panustada jalaväerühmaga Afganistani missiooni Ühendkuningriigi üksuse koosseisu. Teatavasti on Ühendkuningriik Eestis paikneva NATO lahingugrupi juhtriik ja meil on Ühendkuningriigiga ka pikaajalised positiivsed koostöösuhted Afganistanis. Tuletame korraks meelde ka meie vabadussõda, aastat 1919 ja Briti mereväge. Muuseas, esimesed Briti tankid ei saabunud siia mitte eelmisel, vaid 1919. aastal – kuus Briti tanki oli juba siis Tallinna sadamas maha laaditud.
Menetlusliku poole pealt, riigikaitsekomisjon otsustas oma 9. jaanuari istungil (konsensusega) teha Riigikogu juhatusele ettepaneku lülitada arutluse all olev eelnõu esimeseks lugemiseks Riigikogu tänase istungi päevakorda. Komisjoni ettekandjaks määrati mind. Lisaks otsustas riigikaitsekomisjon (konsensusega) teha Riigikogule ettepaneku otsuse eelnõu esimene lugemine lõpetada ning muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrati k.a 31. jaanuar kell 17.15. Tänan!

16:08 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh ettekande eest! Teile küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised fraktsioonide esindajaile. Seda soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 564 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määran muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 31. jaanuari kell 17.15.
Tänane tööpäev siin suures saalis on lõppenud. Kohtume homme hommikul kell 10.

Istungi lõpp kell 16.09.